

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

Sanela Rogina

PROBLEMATIKA KNJIŽNIČNOG PROSTORA

Diplomski rad

Mentorica: doc. dr. sc. Ivana Hebrang Grgić

Zagreb, 2015.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	3
2. KRATAK PREGLED KNJIŽNICA I KNJIŽNIČNIH PROSTORA KROZ POVIJEST.....	4
3. KNJIŽNIČNI PROSTOR U TEORIJI.....	7
4. ISTRAŽIVANJE HRVATSKIH KNJIŽNICA.....	21
4.1. <i>Metoda i uzorak istraživanja</i>	21
4.2. <i>Rezultati</i>	22
4.2.1. <i>Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu</i>	22
4.2.2. <i>Gradska knjižnica „Franjo Marković” u Križevcima</i>	27
4.2.3. <i>Knjižnica Marina Držića u Zagrebu</i>	35
5. ZAKLJUČAK.....	38
LITERATURA.....	39
PRILOZI.....	43

1. UVOD

Kada ljudi pomisle na knjižnicu, prva asocijacija je vjerojatno veliko mjesto s hrpom raznovrsnih knjiga na policama. Na kraju krajeva, to i jest prva, približna definicija knjižnice koju možemo naći u leksikonima i rječnicima.¹ Kada bi ih upitali što knjižnica za njih znači, odgovori bi ipak bili malo raznovrsniji, ali velika većina bi rekla da je to mjesto znanja, učenja, slobode informacija i druženja pa i opuštanja.² Ključna riječ u svim ovim odgovorima je *mjesto*, pritom imajući na umu, naravno, da se radi o fizičkoj knjižnici a ne digitalnoj, iako i one svakako imaju svoje 'mjesto' u elektroničkim bespućima interneta.

No, nisu sve knjižnice u Hrvatskoj 'velika mjesta', a neke od njih jedva da i imaju dovoljno mjesta za svoju građu, a kamoli i za svoje korisnike. Tek nakon što se obrati veća pozornost na prostore knjižnica, mogu se vidjeti problemi – knjige naslagane pored polica ili na podovima, premalo sjedećih mjesta za korisnike, nedovoljan broj računala, nemogućnost održavanja društvenih i kulturnih aktivnosti u prostorijama knjižnice, pa čak i nemogućnost normalnog prolaska između polica jer su jako gusto poredane. Naravno, postoje knjižnice u Hrvatskoj koje su nove, adekvatno opremljene i imaju riješen problem prostora, ali mnoge knjižnice još uvijek muče muku s time. Cilj ovog rada je, stoga, proučiti i istražiti problematiku knjižničkog prostora.

Prvi dio ovog rada pokriva teorijski dio o knjižničnom prostoru – razvoj prostora u knjižnicama od drevnih knjižnica do danas te smjernice i ideje koje bi svaka knjižnica trebala uvažavati kako bi mogla efikasno čuvati građu i biti na usluzi korisnicima. Drugi dio rada pokazuje kako je stvarnost često drugačija od teorije te stavlja fokus na tri odabrane knjižnice u Republici Hrvatskoj - jednu koja je imala problema s prostorom – knjižnicu Filozofskog fakulteta u Zagrebu, jednu koja je trenutno u fazi prelaska iz starog prostora u novi – Gradsku knjižnicu „Franjo Marković“ u Križevcima, te knjižnicu koja već dugi niz godina ima problema s prostorom i koji su još uvijek prisutni – Knjižnicu Marina Držića u Zagrebu.

¹ Hrvatski leksikon : knjižnica - značenje. URL: <http://www.hrleksikon.info/definicija/knjiznica.html>
(24.08.2015.)

² Clark, I. What do libraries mean to you? URL:
<https://thoughtsofawannabelibrarian.wordpress.com/2011/03/06/what-do-libraries-mean-to-you/>
(27.08.2015.)

Naglasak je na iskustvu knjižničnog osoblja s problemima te kako se ono snalazilo s istima, kako se još uvijek snalazi te koji su česti i glavni razlozi preseljenja i problema s prostorom u knjižnicama danas i kako pristupiti tom problemu.

2. KRATAK PREGLED KNJIŽNICA I KNJIŽNIČNIH PROSTORA KROZ POVIJEST

Povijesno gledajući, knjižnice su prošle prilično veliku transformaciju od drevnih vremena do danas, ne samo što se tiče prostora i samih zgrada, već i namjena.

Najraniji počeci sežu još u vrijeme drevnog Sumera i Babilona, gdje su se glinene pločice s klinastim pismom čuvale u knjižnicama-arhivima koje su se nalazile u hramovima ili vladarskim kućama te kao takve, nisu bile otvorene za širu javnost. Takve knjižnice-arhivi su otkrivene u gradovima Kiš, Sippar i ostalim ondašnjim kulturnim središtima. Državna knjižnica-arhiv u povijesnom gradu Ebli (na prostoru današnje Sirije) je, primjerice, zanimljiva jer je u njoj pronađeno preko 40.000 pločica koje su bile poredane jedna iza druge i mogle su se 'listati' na način na koji se danas listaju katalozi ili kartoteke. Također, sve su bile okrenute prema naprijed onim dijelom na kojem se nalazio početak teksta pa je bilo lako pronaći potrebnu 'informaciju' bez nepotrebnog micanja pločica.³

Sve do vremena u kojem je živio Aristotel (384-322 pr. Kr.), u Grčkoj također nije bilo nijedne velike javne knjižnice, izuzevši one u Miletu koju su uništili Perzijanci. Oni su, navodno, pod vodstvom Kserksa I. kao ratni plijen prisvojili i prvu javnu knjižnicu u Ateni, koju je bio osnovao Pizistrat (605-527 pr. Kr.) Većina tadašnjih knjižnica su još uvijek bile u privatnom vlasništvu znanstvenika. Najpoznatija od njih je bila upravo Aristotelova, koja je, osim što je bila uzorno uređena, bila i pristupačna širem krugu ljudi pa se može reći da je u stanovitom smislu, bila prva velika javna knjižnica u Grčkoj. Naravno, treba spomenuti i veliku Aleksandrijsku knjižnicu⁴ koja je, po nekim opisima, imala deset velikih prostorija uz čije su se zidove nalazile police sa svicima. Jedan od boljih opisa knjižničnog prostora se tiče helenističkog doba je onaj knjižnice u Pergamu koju je, krajem 3. stoljeća pr. Krista osnovao

³ Stipčević, A. Povijest knjige. 2. prošireno i dopunjeno izd. Zagreb : Matica Hrvatska, 2006. Str. 16-17

⁴ Vidi *Prilog 1: Umjetnički prikaz interijera Aleksandrijske knjižnice (O. Von Corven, 19. st.)*

Atal I. Soter. Osnovana je po uzoru na Aleksandrijsku i nalazila se u sjevernom dijelu hrama božice Atene Polias. Imala je četiri prostorije, knjige su bile smještene na policama uz zidove a u sredini glavne prostorije se nalazio velik Atenin kip, kao i kipovi ostalih velikih pjesnika i pisaca tog doba. Takav tip knjižnice će kasnije postati uzor rimskim arhitektima za gradnju njihovih knjižnica.⁵ Razvoj knjižnica kao takvih započinje u desetljećima koja obuhvaćaju djela Platona i Aristotela, na što ukazuje i sam naziv ustanove – biblioteka (od. grč. *biblion*=knjiga i *theke*=spremište) – pa se stoga može zaključiti da je Grčka domovina knjižnica.⁶

Srednji vijek je, na ruševinama Rimskog carstva i prodorom barbara, započeo prilično pesimistično, kako za knjižnice, tako i za pismenost općenito. Knjižnice se zatvaraju za javnost i ponovo u velikoj mjeri povlače unutar granica samostana, džamija i katedrala, ili kao zasebne prostorije u domovima prosvijećenih ili utjecajnih ljudi. U njima su većinom bile spremljene knjige religijskog i liturgijskog sadržaja koji je bio relativno skroman, pa nije bilo potrebe da se grade zasebne zgrade. Knjige su se držale u ormarima da bi se kasnije, za i poslije vrijeme renesanse, premjestile na nizove pultova. Renesansa donosi potragu za djelima antičkih pisaca čiji je pionir bio Francesco Petrarca, koji je želio demistificirati knjigu i ponovo je učiniti dostupnom svima kao nosioca ideja i informacija. Ta njegova ideja ga je navela da prvi u Europi 14. stoljeća, osnuje javnu knjižnicu po uzoru na rimske javne knjižnice, što je potaknulo razvoj i izgradnju takvih vrsta knjižnica ne samo u Italiji, već i u ostatku Europe. Izum tiskarskog stroja te procvat znanosti, kulture i tehnologije su uvelike pridonijeli tiskanju i umnožavanju knjiga te, sukladno tome, izgradnji novih knjižnica.⁷

Reformacija i daljnji vjerski ratovi su, doduše, ponovo naštetili starim i samostanskim knjižnicama, koje su bile razorene. Smještaj knjiga u knjižnicama se također počeo mijenjati – umjesto pultova, knjige su se počele smještati na police koje su bile veoma visoke i postavljene duž zidova. Tako su nastale i galerije koje su omogućavale pristup do gornjih redova polica a središnji dio je bio slobodan i rezerviran za izlaganje dragocjenih i rijetkih knjiga. Time su knjižnice poprimile karakter barokne izložbene dvorane. Njemačke i

⁵ Stipčević, A. Povijest knjige. 2. prošireno i dopunjeno izd. Zagreb : Matica Hrvatska, 2006. Str. 136-144

⁶ Hessel, A. Povijest knjižnica : pregled od njihovih početaka do današnjih dana. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1977. Str. 6

⁷ Stipčević, A. Povijest knjige. 2. prošireno i dopunjeno izd. Zagreb : Matica Hrvatska, 2006. Str. 233-327

austrijske knjižnice su prednjačile po broju knjiga i po knjižnicama od kojih su najpoznatije bile osnovane u Beču⁸, Hamburgu i Dresdenu.⁹

Pod utjecajem Francuske revolucije, u 19. stoljeću dolazi do realizacije ideje o knjižnici kao o javnoj ustanovi koja će biti pristupačna svima. Knjižnice napokon postaju otvorene za svakoga a knjige postaju dostupne svim građanima što prije nije bio slučaj, kada se smatralo da knjige nisu za svakoga i da samo 'odabrani' pojedinci imaju pravo na izučavanje i proučavanje znanstvenih knjiga. Devetnaesto stoljeće je također doba velikog rasta znanstvenih knjižnica a najveće knjižnice sve više poprimaju karakter nacionalnih institucija kojima primarni zadatak postaje sakupljanje građe za buduće generacije, poput primjerice Knjižnice Britanskog muzeja u Londonu¹⁰, koja ima kružnu čitaonicu s policama razmještenim uokolo i s radijalno postavljenim stolovima za čitatelje. Kongresna knjižnica u Washingtonu¹¹ je još jedan primjer takve knjižnice. Narodne (pučke) knjižnice također dobivaju na značaju, šireći čitalačke navike među srednjim i nižim slojevima društva a svoj procvat su doživjele i školske te dječje knjižnice. Zbog sve većeg broja knjiga, trebalo je početi s izgradnjom većih knjižnica i promijeniti i unaprijediti organizaciju u njima. Dotad su knjižničari smatrali da sve knjige budu smještene u jednoj prostoriji koja bi služila kao čitaonica i mjesto za rad knjižničara. Takav ustroj, zbog sve većeg priljeva knjiga, više nije bio moguć, pa se implementirala ideja Antonia Panizzija da se u novoizgrađenim knjižnicama odvoje čitaonice od spremišta, s zasebno odvojenim prostorijama za knjižnično osoblje. Taj tročlani koncept je vrlo brzo našao primjenu u gotovo svim knjižnicama.¹²

Od kraja Prvog svjetskog rata do danas, knjižnice su se ponovo promijenile, uvelike zahvaljujući tehnološkim inovacijama i napretku. Od knjižnica se očekivalo da postanu i središta cjelokupnog informacijsko-dokumentacijskog sustava u jednoj zemlji, što se prvenstveno odnosilo na nacionalne knjižnice. Knjižnice se počinju povezivati u mreže i postaju pravi informacijski centri. Tradicionalna papirnata knjiga ostaje kao osnovni fond knjižnice ali pojava nove audio-vizualne građe omogućuje knjižnicama da proširi i obogati

⁸ Vidi *Prilog 2: Interijer Nacionalne knjižnice u Beču*

⁹ Hessel, A. *Povijest knjižnica : pregled od njihovih početaka do današnjih dana*. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1977. Str. 52-54

¹⁰ Vidi *Prilog 3: Interijer Knjižnice Britanskog muzeja u Londonu*

¹¹ Vidi *Prilog 4: Interijer Kongresne knjižnice u Washingtonu*

¹² Stipčević, A. *Povijest knjige*. 2. prošireno i dopunjeno izd. Zagreb : Matica Hrvatska, 2006. Str. 628-647

svoju djelatnost što dovodi do pojave pojma 'multimedijska knjižnica'.¹³ Već se početkom 20. stoljeća napušta tada već zastarjeo koncept trodijelne podjele unutar knjižnica te se nastoji slijediti logična povezanost protoka knjižnične građe, osoblja i korisnika kako bi se stručni poslovi obavljali bez nepotrebnih zastoja, građa od ulaska u zgradu do spremišta i korisnika prošla najkraći put, a korisnicima, gdje je moguće, osigurao izravan pristup građi i odgovarajući prostor za rad što ostaje praksa sve do danas.¹⁴

3. KNJIŽNIČNI PROSTOR U TEORIJI

Postoji veza između forme i funkcije, što se posebice može vidjeti u novije vrijeme, u kojem funkcija knjižnice odlučuje o njejoj formi. Knjižnica se također počela smatrati „rastućim organizmom“¹⁵ koji se mijenja i oblikuje kako bi se prilagodio vremenu i potrebama korisnika.

Prilikom istraživanja o knjižničnom prostoru može se naići na mnogo standarda, smjernica i ideja o tome kako bi on trebao izgledati; počevši od same potrebe za izgradnjom knjižnice, planiranja izgradnje knjižnice, formiranja odbora koji će se time baviti, izbora lokacije zgrade, prostornog uređenja izvan i unutar knjižnice pa sve do važnih detalja poput boja zidova, osvjetljenja i visine polica. Ti podaci uvelike ovise i o vrsti knjižnice o kojoj se radi, jer ne vrijede sva pravila podjednako za knjižnice poput narodnih i za specijalne knjižnice poput zatvorskih ili bolničkih.

Poneke knjižnice su također našle svoj dom u starim, povijesnim zgradama koje su dio kulturne baštine neke zemlje ili grada, i koje zahtijevaju pozorno planiranje i oblikovanje knjižničnog prostora.¹⁶

¹³ Stipčević, A. Povijest knjige. 2. prošireno i dopunjeno izd. Zagreb : Matica Hrvatska, 2006. Str. 701-702

¹⁴ Tadić, K. Zgrada, prostorije i oprema za knjižnice. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/pog9.htm> (26.09.2015.)

¹⁵ Kenneth, D. The library as place : challenges in the Digital Age. // Libraries as places : buildings for the 21st century : proceedings of the 13th Seminar of IFLA's Library Buildings and Equipment Section together with IFLA's Public Libraries Section : Paris, France, 28 July - 1 August 2003 / edited by Marie-Francoise Bisbrouck... [et al.]. München : K.G. Saur, 2004. Str. 12

¹⁶ Bonet, I. The public library in heritage buildings : types and examples. // Libraries as places : buildings for the 21st century : proceedings of the 13th Seminar of IFLA's Library Buildings and Equipment Section together with

Prije nego li se počne s planiranjem izgradnje novog knjižničkog prostora, važno je sastaviti popis pitanja i razmatranja o tome je li nam je zaista potreban novi knjižnički prostor.

Planiranje novog prostora se u 20. stoljeću razlikovalo od knjižnice do knjižnice, koje su donosile vlastite standarde i smjernice, i koje su se uglavnom bazirale na jedinici podne površine po stanovniku.¹⁷ Knjižnica bi trebala predvidjeti broj pojedinaca koji bi koristili njene usluge kroz neko dogledno vrijeme u budućnosti i onda bi se po određenoj formuli izračunala veličina prostora koji bi bio potreban za tu količinu korisnika kroz određeno vrijeme. Te formule, iako su bile jednostavne i praktične, nisu uzimale u obzir varijacije u pružanju usluga i ostale demografske, društvene i ekonomske karakteristike koje se mogu promijeniti kroz to vrijeme te su, stoga, izašle iz upotrebe. Nova metodologija je stoga razvijena kasnije – koliko velika će biti nova zgrada knjižnice ovisi o njenom budućem inventaru – zbirnama, izvorima i uslugama koje će knjižnica pružati korisnicima i njihovim potrebama. Što je veći očekivani knjižnički inventar, to veći mora biti i sam budući prostor knjižnice. Nakon što se prouče potrebe knjižnice kroz određene kategorije, projektanti mogu upotrijebiti osnovne formule kako bi izračunali koliki mora biti prostor. Te kategorije uključuju prostor za:¹⁸

- Zbirke i knjižnične materijale
- Čitatelje i korisnike knjižnice
- Osoblje knjižnice
- Sastanke i programe
- Ostale razne funkcije
- Mehaničke usluge i usluge podrške

IFLA's Public Libraries Section : Paris, France, 28 July - 1 August 2003 / edited by Marie-Francoise Bisbrouck...
[et al.]. München : K.G. Saur, 2004. Str. 123

¹⁷ Dahlgren, A.C. Investigating the need for space. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 48

¹⁸ Dahlgren, A.C. Investigating the need for space. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 48-49

Arhitekt također mora znati kako adekvatno raspodijeliti prostor pa tako mora voditi računa i o tome:¹⁹

- Koliko velika mora biti zgrada
- Na koji način zgrada mora biti podijeljena na odjele, prostore i sobe
- Što će se odvijati u svakoj prostoriji i koliko velika svaka prostorija mora biti
- Koje prostorije i područja moraju biti jedan pored drugog, odnosno, odvojeni jedan od drugog

Postoji i upitnik o tome koji je sastavio William W. Sannwald i koji može pomoći u daljnjim razmatranjima i planovima za eventualnu izgradnju novog knjižničkog prostora. Neka od pitanja čiji su odgovori ključni za početak samog planiranja izgradnje nove knjižnice Sannwald zove *indikatorima nezadovoljstva sa postojećim postrojenjima* i oni su sljedeći:²⁰

- Onemogućuje li postojeća zgrada davanje dobrih usluga?
- Ima li dovoljno mjesta za proizvode i usluge koje knjižnica pruža?
- Kako bi se rastuće zbirke mogle povoljno smjestiti, jesu li sjedeća mjesta pretvorena u mjesta za knjige?
- Je li ugođaj u knjižnici povoljan za korisnike i osoblje?
- Je li se povećao broj korisnika knjižnice?
- Je li se demografija stanovništva kojeg knjižnica uslužuje promijenila?
- Jesu li se proizvodi i usluge koje knjižnica nudi bitno promijenile?
- Postoje li problemi s fizičkim stanjem zgrade (zastarjeli sustavi, nefleksibilni podovi, neadekvatne usluge za osobe sa invalidnošću, problemi sa instaliranjem novih tehnologija)?

¹⁹ Dahlgren, A.C. Investigating the need for space. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 52

²⁰ Sannwald, W. W. Checklist of library building design considerations. 4th ed. Chicago : London : American library Association, 2001. Str. 1-2

Ako su odgovori odgovorili na sva ili na većinu ovih pitanja potvrdni, analizirani knjižnični prostor je neadekvatan i više ne može adekvatno služiti potrebama knjižnice. U tom slučaju, potrebno je početi izrađivati plan izgradnje nove knjižnice kako bi knjižnična građa i usluge bili odgovarajuće zbrinuti, a korisnici imali bolji pristup kako samoj zgradi, tako i knjižničnoj građi.

Kao i sve ostalo što ima veze s izgradnjom novih ustanova, tako ni izgradnja knjižnice nije posao samo za jednu osobu ili jednu tvrtku. Izgradnja nove knjižnice zahtijeva sudjelovanje cijelog tima; svakog člana posebno sa svojim jedinstvenim doprinosima projektu. Nekoliko važnih čimbenika je stoga potrebno u izgradnji nove knjižnične zgrade:²¹

- Lokalne vlasti – kao pružatelji financijskih sredstava i donositelji pravilnika za zgradu, kao i njihov pogled na urbani razvoj i planiranje izgleda grada, te kao kontrolori
- Arhitekt – uglavnom kao dizajner samog prostora
- Izvođač radova – sa svojim podugovaračima koji će izvršiti gradnju zgrade
- Mnogi tehnički, građevinski i knjižnični savjetnici/konzultanti
- Knjižnična organizacija, voditelj knjižnice i upravno povjerenstvo, kao potencijalni davatelj provizije

Što se tiče same lokacije pogodne za izgradnju nove knjižnice, ona je veoma bitna za privlačenje korisnika i uspjeh same knjižnice kao kulturne ustanove i ne smije se podcijeniti kad se radi o planiranju nove knjižnične zgrade. Dva bitna čimbenika na koja treba obratiti pažnju su potreba za središnjom lokacijom koja treba biti uravnotežena s potrebom za adekvatnim prostorom. Središnja lokacija će pružiti vidljivost u nekom mjestu ili na kampusu i biti, kao i sama arhitektura knjižnice, od velike važnosti za privlačenje postojećih korisnika kao i onih koji će to možda postati. Uostalom, knjižnica je i omiljeno mjesto za sastanke pa je privlačna i lako dostupna lokacija zgrade veoma važna za tu današnju karakteristiku knjižnice.

²¹ Renes, W.R. The role of the librarian in the planning process of library buildings. // Library buildings : proceedings of the seminar held in Aberystwyth, August 10-14, 1987 / edited by Michael Dewe. München... [et al.] : K.G. Saur, 1989. Str. 29-48

Finalni izbor knjižnične lokacije bi trebao obuhvaćati potrebu za dovoljno vanjskog i unutarnjeg prostora, kao i potrebu za atraktivnom okolinom.²²

Pošto su knjižnice, posebice one narodne, javna okupljališta, informativna i kulturna mjesta, bilo bi poželjno da se nalaze u centrima gradova, a ne na periferiji. Isto vrijedi i za sveučilišne knjižnice koje bi trebale biti na kampusima. Knjižnice koje se nalazu u središtima gradova će uvijek biti najposjećenije jer će ih posjećivati lokalna populacija kao i posjetitelji koji će usput prolaziti gradom. Ponekad, doduše, nije moguće sagraditi knjižnicu u centru grada zbog nedostatka adekvatnog prostora pa se ona mora smjestiti na periferiju ili u predgrađe grada. Iako se to kosi s prijašnjom tvrdnjom o gradnji knjižnice u centru grada, knjižnica sagrađena na periferiji svakako može imati i svojih prednosti: takva knjižnica ne mora imati puno katova zbog nedostatka okolnog prostora i njene prostorije mogu pružiti daleko više mjesta i prostranosti za zbirke i korisnike.²³

Neke knjižnice također mogu dijeliti prostor s nekom drugom institucijom poput muzeja, galerija, kina i sl. To također ima svojih prednosti jer te knjižnice mogu lakše podijeliti tehnološku opremu, održavanje prostora, a mogu i imati veći odjek iz marketinške perspektive.²⁴

Pristupačnost je još jedna od karakteristika koja opisuje dobro odabranu novu lokaciju knjižnice. Kao takva, knjižnica bi trebala biti lako dostupna svim grupama korisnika, bez obzira na geografsku ili demografsku različitost. Usto, valja svakako obratiti pozornost i na to da bude lako dostupna i pristupačna korisnicima sa invalidnošću, djeci i starijim ili nemoćnim osobama tako da se obrati pozornost na moguće fizičke barijere poput gustog prometa na prometnicama. Okoliš knjižnice također igra važnu ulogu u njenoj privlačnosti i pristupačnosti pa bi trebalo osigurati dovoljan broj parkirnih mjesta, kao i rampa za dostave, bibliobuse i mjesta za bicikle. Što se tiče prirodnog okoliša oko knjižnice, on bi trebao biti

²² Niegaard, H. Site & Location. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 229

²³ Niegaard, H. Site & Location. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 231

²⁴ Niegaard, H. Site & Location. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 232

skladan pa su često knjižnice spojene sa ili veoma blizu trgova, parkova ili ostalih zelenih površina.²⁵

Izgled se razlikuje od jedne knjižnice do druge i mnogo toga ovisi o unutarnjim dogovorima o tome kako bi ona trebala izgledati, vrsti knjižnice i knjižničnim uslugama, ali svejedno postoji Faulkner-Brownovih „deset zapovjedi“ koje sugeriraju kakva bi svaka knjižnica, u globalu, trebala biti:²⁶

- **Fleksibilna** – s izgledom, strukturom i uslugama koje se mogu lako prilagoditi
- **Kompaktna** – za lakše kretanje korisnika, osoblja i građe
- **Dostupna** – od vanjskog prilaza do ulaza zgrade i od ulaza knjižnice do svih dijelova zgrade, s jasno razumljivim planom i minimalnim dodanim uputama
- **Proširiva** – kako bi bio omogućen budući razvoj zgrade i sa što manjim brojem mogućih problema
- **Raznolika** – u smislu da nudi raznolike metode smještaja knjižnične građe i raznolike usluge korisnicima radi što veće mogućnosti izbora
- **Organizirana** – kako bi pružila odgovarajuć način da korisnici dođu do knjiga i ostale knjižnične građe
- **Ugodna** – promovirajući efikasnost korištenja
- **Konstantna u ambijentu** – kako bi mogla omogućiti održavanje knjižnične građe
- **Sigurna** – radi kontrole korisničkog ponašanja i gubitka knjižnične građe
- **Ekonomična** – tako da bude izgrađena i održavana s minimalnim resursima što se tiče financijskih troškova i knjižničkog osoblja

²⁵ Niegaard, H. Site & Location. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 234

²⁶ Faulkner-Brown, H. Planning and designing library buildings – the tuition of architects. // Library buildings : proceedings of the seminar held in Aberystwyth, August 10-14, 1987 / edited by Michael Dewe. München... [et al.] : K.G. Saur, 1989. Str. 49-62

Gore navedene smjernice su objavljene 1989. godine, ali usprkos tome i u relativno nedavnim IFLA-inim smjernicama iz 2007. možemo naći slične karakteristike što se tiče izgleda knjižničnih zgrada i kakve bi one trebale biti, usprkos predviđanjima da će knjižnice i njihove zbirke propasti u današnjem digitalnom dobu. Smjernice iz 2007. također daju deset dobrih odlika knjižničnog prostora koji bi trebao biti:²⁷

- Funkcionalan
- Prilagodljiv
- Pristupačan
- Raznolik
- Interaktivan
- Pogodan
- Ekološki prikladan
- Zaštićen i siguran
- Efikasan
- Prikladan za informacijsku tehnologiju ali i
- Sa dodatnim, jedanaestim *Wow faktorom*

Funkcionalnost podrazumijeva da prostor dobro izgleda, funkcionira i traje. Prilagodljivost znači da bi trebao biti fleksibilan i koristiti sredstva koja se daju lako promijeniti, urediti i sl. Pristupačnost zahtijeva društveni prostor koji je primamljiv, lak za korištenje i daje slobodu kretanja korisnicima. Što se raznolikosti tiče, ona podrazumijeva širok izbor prostora za učenje, istraživanje i različite oblike medija. Interaktivni prostor je dobro organizirani prostor koji omogućuje kontakt između korisnika i usluga dok pogodan osigurava korisnicima prostor koji ih ujedno može motivirati i inspirirati. Ekološki prikladan prostor u sebi sadrži odgovarajuće uvjete za korisnike, knjige i računala (poput temperature, osvjetljenja, vlage, ventilacije itd.) a zaštita i sigurnost znači da bi prostor trebao pružiti odgovarajuće sigurnosne uvjete i mjere za ljude, zbirke, opremu, podatke i samu zgradu. Efikasnost se veže uz ekonomičnost prostora, osoblja i troškova a prikladan prostor za

²⁷ McDonald, A. The top ten qualities of good library space. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 14

informacijsku tehnologiju je onaj koji pruža podršku sve brže rastućim i razvijenim tehnologijama te dolazi sa fleksibilnom infrastrukturom za žičane, bežične i prenosive uređaje poput laptopa, tableta, čitača i sl. I na kraju, jedanaesta, dodatna karakteristika je *wow faktor* koji cilja na to da prostor bude inspirativan za korisnike i pozitivan odraz cijele institucije.²⁸

Samo planiranje izgradnje knjižničkog prostora zahtijeva mnogo priprema i ovisi uvelike o znanju i iskustvu knjižničara i arhitekta, te o informacijama koje oni prikupe u tom procesu²⁹, s time da je knjižničar taj koji ima jedinstvenu i odgovornu ulogu u cijelom tom procesu, jer je knjižničar osoba koja će dalje djelovati i 'živjeti' u izgrađenom prostoru knjižnice i čije će ime vrlo vjerojatno biti povezano na profesionalnom nivou sa uspješno osmišljenom i izgrađenom knjižnicom ili onom koja je u tom smislu podbacila.³⁰

Godfrey Thompson donosi čitav niz radnji koje su važne kod planiranja izgradnje knjižnice i njenog izgleda:³¹

- **Knjižnica** – utvrditi prvo o kakvoj se vrsti knjižnice radi (sveučilišnoj, bolničkoj, nacionalnoj, narodnoj, zatvorskoj itd.) i prema tome dalje planirati njen izgled; odlučiti o knjižničaru i arhitektu koji će biti glavni odgovorni za projekt izgradnje i dizajna
- **Priprema** – uključuje prve nacрте i ideje, formiranje tima za dizajn, komunikacijske kanale, mrežnu analizu za sveučilište, standarde
- **Prvi nacrt** – uključuje izjavu o ciljevima, optimalan smještaj knjižnične građe, aktivnosti i korisnike, životni vijek zgrada, njihovu ekspanziju i fleksibilnost

²⁸ McDonald, A. The top ten qualities of good library space. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 15-25

²⁹ Dewe, M. Introduction. // Library buildings : proceedings of the seminar held in Aberystwyth, August 10-14, 1987 / edited by Michael Dewe. München... [et al.] : K.G. Saur, 1989. Str. 7

³⁰ Ratcliffe, F.W. Preparing for the planning and design of a library building. // Library buildings : proceedings of the seminar held in Aberystwyth, August 10-14, 1987 / edited by Michael Dewe. München... [et al.] : K.G. Saur, 1989. Str. 13

³¹ Thompson, G. Planning and design of library buildings. 2nd ed. London : New York : The Architectural Press ; Nichols Publishing Company, 1977. Str. 5

- **Nastavak prvog nacrt** – u kojem se raspravlja o specifikacijama i posebnim fizičkim uvjetima, mjestu izgradnje, osiguranju, komunikacijama, troškovima, granicama i kontroli troškova i ostalim stvarima
- **Izvodljivost** – koja se veže uz sam prostor, prostorne odnose, prostorne analize, samu zgradu, troškove i izvještaj o samoj izvodljivosti na kraju
- **Drugi nacrt** – sadrži obrasce djelovanja unutar prostora, komunikaciju, knjižničareve preference, 'klijentove prijedloge', daljnje informacije i posjete i čitanje
- **Planiranje okosnice** – koja se tiče pomoćnih prostora, fleksibilnosti i prilagodljivosti, pozicije glavnih prostora, zahtjevnosti posebnih prostorija, planiranja struktura, prijedloga i sheme dizajna zgrade
- **Raspored i kritične veličine** – što se tiče namještaja i opreme, polica za knjige, zatvorenog spremišta, otvorenog pristupa knjigama, kompaktusa i ostalih materijala
- **Prostori za čitanje** – pod kojima se misli na prostor za učenje, prostor za pretraživanje po policama, prostor za korisničke usluge, sigurnosne kontrole
- **Ostali prostori** – tu spadaju pomoćni javni sadržaji, prostori za radno osoblje knjižnice kao i toalet te prostori za odmor knjižničnog osoblja
- **Namještaj i oprema** – obraća se pozornost na police, kabinete, stolice, stolove, upute i drugu opremu
- **Podovi** – koje su potrebne kvalitete podova, podne podloge, posebna podna područja, materijali i njihova kvaliteta, podloge ili pločice
- **Opticaj** – opticaj građe, posudba i vraćanje knjiga, automatizirana posudba i vraćanja knjiga
- **Osvjetljenje** – prirodno osvjetljenje, umjetno osvjetljenje, metode umjetnog osvjetljenja, održavanje, zadaci knjižničara po tom pitanju
- **Sigurnost i zaštita** – od požara, poplava, korisničkog oštećenja građe
- **Fizički uvjeti** – grijanje i hlađenje, vlaga, buka
- **Vanjski elementi i fina obrada** – vanjsko oblaganje zgrade, unutarnji zidovi, održavanje
- **Detalji** – nacrti i specifikacije izrade, računi za potrošene materijale, ponude, utrošeni rad na izgradnji knjižnične zgrade

- **Pretvorbe** – već postojećih (uglavnom starih ili napuštenih) zgrada u knjižnice

IFLA-ine smjernice također predlažu slične karakteristike, iako su te smjernice iz novijeg razdoblja od Thompsonovih pa se naglasak uvelike stavlja na korisnike i korisničke potrebe, inovativnost, kreativnost i fizički zanimljiv dizajn prostora koji bi trebao biti primamljiv i atraktivan bez obzira na prvotnu funkciju knjižnice. Pažljivo odabrana pozicija pultova može pridonijeti osjećaju brige za korisnike i njihove potrebe. Upotreba adekvatnog osvjetljenja i boja igra veliku ulogu u kreiranju poželjnog ambijenta kao i sama arhitektura zgrade. Fleksibilnost prostora je također važna jer se mora osigurati brza i efikasna mogućnost promjene prostornog rasporeda. Prostorni odnosi su također nešto na što treba obratiti pažnju, posebice na odnos prostora namijenjenog za tiho učenje i istraživanje sa prostorom koji bi trebao služiti sa promocije, predavanja, izložbe i sl. Sve donedavno, knjižnični kafići su bili nešto na što se nije gledalo previše pozitivno, ali i to se počelo mijenjati pa se oni danas smatraju pozitivnim pomakom za sve one koji žele koristiti manje formalne prostore u kojima mogu učiti i raditi i usput uživati u uslugama koje nudi kafić.³²

Knjižnica se još jednom počela mijenjati od kada je nastupilo digitalno doba. Korisnici više ne moraju fizički doći do knjižnice kako bi pretražili katalog, posudili knjige ili dobili odgovore na pitanja u vezi svojih korisničkih potraživanja. Koristeći raznorazne virtualne usluge, moguće je koristiti knjižnične izvore bez da korisnik uđe u fizički prostor knjižnice. Stoga, ako knjižnice žele opstati kao fizička mjesta u budućnosti, potrebno je ponovo razmotriti kako dizajnirati i opremiti knjižnice kako bi knjižnični prostori i dalje ostali relevantni budućim generacijama korisnika.

Zbog stalnog i ubrzanog razvoja informacijskih i komunikacijskih tehnologija, današnje knjižnice bi svakako trebale uzeti u obzor sljedeće ideje kod izgradnje novih zgrada:³³

³² Latimer, K. Users and public space : what to consider when planning library space. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 71-72

³³ Cranfield, A.; Bjarrum, K. The future is now – library re-engineering in the 21st century. // Libraries as places : buildings for the 21st century : proceedings of the 13th Seminar of IFLA's Library Buildings and Equipment Section together with IFLA's Public Libraries Section : Paris, France, 28 July - 1 August 2003 / edited by Marie-Francoise Bisbrouck... [et al.]. München : K.G. Saur, 2004. Str. 40

- Integraciju IKT-a (informacijskih i komunikacijskih tehnologija) u zgradu knjižnice
- Automatizacija knjižnice, dodatno korištenje samouslužne posudbe i vraćanja knjižnične građe
- Zbirka vs. pristup
- Virtualna knjižnica vs. knjižnica kao mjesto susreta
- Nove ideje o estetici knjižnica
- Moderniji izgled koji bi se svidio i mlađim generacijama

Kenneth E. Dowlin također predlaže slične ideje o tome kako bi trebala izgledati knjižnica za 21. stoljeće:³⁴

- Integrirani knjižnični sustav – s npr. prilagođenim sučeljima za individualne korisnike koje uključuje vizualizirano pretraživanje, multimedijske izvore informacija itd.
- Dostupne informacije – zbirke bi trebale proći kroz dramatičnu transformaciju – tj. sadržavati također multimedijalne sadržaje i izvore i baze podataka.
- Pristup informacijama – printanje na zahtjev; građa koja postane popularna u tom smislu, može biti uvezena i stavljena na policu
- Prostor za učenje – bi trebali biti fleksibilni i prilagodljivi. Također bi se trebali nalaziti u ostalim zgradama ili odjelima kako bi moglo doći do suradnje kroz tehnološka dostignuća poput pametnih ploča i ostalih vizualnih alata.
- Informatička poduka – podrška za studente, sveučilišta, osoblje pa i knjižničare. Trebali bi postojati sobe ili prostorije za učenje i razvoj informatičke pismenosti, medijske pismenosti i društveno-tehničkih vještina. Učenje bi trebalo biti individualizirano i podržavano u znanstveno-tehnološko-

³⁴ Kenneth, D. The library as place : challenges in the Digital Age. // Libraries as places : buildings for the 21st century : proceedings of the 13th Seminar of IFLA's Library Buildings and Equipment Section together with IFLA's Public Libraries Section : Paris, France, 28 July - 1 August 2003 / edited by Marie-Francoise Bisbrouck... [et al.]. München : K.G. Saur, 2004. Str. 23

umjetnički opremljenim prostorijama sa vizualnim alatima, vježbama i podrškom

Današnji razvoj tehnologije uvelike utječe na razvoj knjižnica. One nisu samo više mjesta bazirana na svojim zbirkama već na komunikaciji koja podrazumijeva korištenje usluga povezanih sa internetom i pristup elektronskim izvorima podataka. Globalizacija je zauvijek promijenila klasične knjižnice i knjižnične zgrade u zadnjih 100 godina te se danas očekuje od arhitekata i voditelja knjižnica da drže korak s vizijom knjižnica za 21. stoljeće i implementiraju je u buduće knjižnične zgrade za dobrobit njihovih korisnika i budući razvoj društva. Od knjižnica se danas očekuje da ne budu samo posvećene čuvanju fizičke građe – ona bi se trebala transformirati iz knjižne utvrde u lokalni centar za komunikaciju i s mnoštvom zanimljivih aktivnosti, usput pružajući svima slobodan pristup informacijama i kulturi. Zajedno s gradskom vijećnicom, školom i bolnicom, knjižnica kao zgrada se smatra jednom od najvažnijih društvenih centara i javnih mjesta koja je simbol znanja kao i pristupa tom znanju.³⁵

Suvremeni globalni trendovi u dizajniranju knjižničkog prostora smatraju kako bi knjižnice trebale biti svojevrsni hibridi između pružanja usluga *licem-u-lice* i širokog dometa digitalnih usluga kako bi stvorile novo javno mjesto za učenje i komunikaciju među brzo razvijajućim e-društvom. Knjige i ostali tiskani/fizički materijali su još uvijek dostupni, ali police više ne dominiraju prostorom; to čine korisnici i korisničke instalacije.³⁶

Knjižnice prolaze kroz fundamentalne promjene od fokusa na zbirke na komunikaciju i povezanost i nove knjižnične zgrade moraju biti dizajnirane tako da odražavaju tu ideju. Smatra se da će digitalni i tehnološki razvoj u budućnosti transformirati knjižnice i njihov izgled i da će 1/3 prostora biti predviđena za tiskanu i ostalu fizičku građu dok će 2/3 biti predviđena za mrežne informacije i usluge. U tijeku su još uvijek razmatranja i planovi koji će

³⁵ Niegaard, H. Reinventing the physical library : libraries in a new context. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 31-32

³⁶ Niegaard, H. Reinventing the physical library : libraries in a new context. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 33

bitno utjecati na fizički izgled knjižnica i sljedeće ideje bi trebale biti uzete u obzir pri investiranju u nove knjižnice okrenute budućnosti:³⁷

- **Fokus na javnom pristupu** – knjižnice kao *mjesta prosvjetljenja* i slobodnog znanja za sve
- **Knjižnica kao zajednica za cjeloživotno obrazovanje** – knjižnice moraju biti fizička mjesta za učenje, igru i stjecanje iskustva; osim čitanja i učenja, trebaju poticati korisnike na korištenje usluga informacijske pismenosti. Također, treba napraviti više mjesta za rad i nastavu
- **Trgovine ideja** – poput onih u Ujedinjenom kraljevstvu koje su uspjele spojiti najbolje od tradicionalnih knjižnica i informacijskih usluga sa prilikama za cjeloživotno učenje u udobnim i prijateljski uređenim prostorima trgovinskih centara koje osim knjiga nude i širok spektar predavanja i aktivnosti poput jaslica, mjesta za sastanke, kafića itd.
- **Centri za demokraciju i usluge za građane** – koji promoviraju nove javne usluge u knjižnicama u dogovoru sa lokalnim vlastima a koje obuhvaćaju usluge koje su se dotada mogle dobiti jedino u gradskim vijećnicama (kao u primjerice, pojedinim knjižnicama u Danskoj)
- **Nove knjižnice bez knjiga** – također u Danskoj, u kojima nema knjiga uopće (iako se mogu posuditi i vratiti knjige naručene iz ostalih knjižnica) ali zato korisnici mogu pristupiti mrežnim katalozima i bazama podataka, e-knjigama, e-časopisima i ostaloj elektronskoj građi kojoj se može pristupiti i putem osobnih računala ili mobitela
- **Knjižnice za interaktivno iskustvo** – spoj računalnih i komunikacijskih tehnologija za zanimljivije i interaktivnije iskustvo u knjižnicama poput gradske knjižnice *Cerritos* u Kaliforniji, koja ima jedinstvene tematski oblikovane prostore sa različitim interaktivnim uslugama koje korisnici vole

³⁷ Niegaard, H. Reinventing the physical library : libraries in a new context. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 33-36

Može se postaviti pitanje zašto onda uopće ići još u knjižnicu ako se danas može pristupiti svemu od kuće i internet omogućuje veliku količinu dostupnih informacija. Razlog leži u tome da korisnici svejedno još uvijek vole dolaziti u knjižnice jer tamo, između ostalog, mogu naći i provjeriti informacije nađene na internetu u enciklopedijama, leksikonima i ostalim vjerodostojnim izvorima. Vole dolaziti i zbog fizičkog kontakta s osobljem knjižnice i njihove profesionalne pomoći kod traženja informacija. I na kraju, dolaze zbog toga što je knjižnica neutralno mjesto za sastanke, razmišljanje, posjećivanje izložbi i zanimljivih predavanja koje ona pruža.³⁸ Narodne knjižnice se smatraju jednima od rijetkih, zaista javnih mjesta u većini gradova. Javno mjesto je prilično nejasan pojam, ali javna mjesta se smatraju onima koja su otvorena i dostupna svima, bez obzira na spol, etnicitet, dob ili društveno-ekonomski status, baš poput gradskih trgova i parkova.³⁹

Jedna od ideja jest i da knjižnice mogu uvelike doprinijeti strateškom razvoju prostora u gradovima. Knjižnice tako mogu igrati trojaku ulogu – jedna se veže uz 'mjesto', druga uz 'prostor' i treća uz 'odnose' knjižnice. Uloga mjesta predstavlja knjižnicu kao gradsku ikonu i kao katalizator za promjene u kvartovima ili gradovima. Uloga prostora donosi otvoreno mjesto za sastanke, javnu domenu i prostor za raznolika iskustva. I odnosi, kao takvi, se vežu uz tri značajke: partnerstva i kreativne odnose, hibridne kulturne arene i kreativne krugove.⁴⁰

Na kraju krajeva, knjižnica se danas smatra *trećim prostorom*, mjestom koje „čine javni prostori u zajednici namijenjeni okupljanjima, učenju, interakciji, mjesta gdje se potiču rasprave i razmjena ideja, gdje se uspostavlja dijalog. Knjižnice tako postaju mjesta jačanja civilnog sektora i učenja demokracije. Taj prostor također omogućava svima ne samo da koriste i *uzimaju* već i da čine i *daju*. [...] Koncept knjižnice kao trećeg prostora predstavlja i označava knjižnicu kao: promicatelja demokracije i društvene kohezije, oazu i arenu okupljanja građana, dnevni boravak zajednice, promicatelja razvoja društva,

³⁸ Niegaard, H. Reinventing the physical library : libraries in a new context. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 37

³⁹ Berndtson, M. Public libraries and placemaking. // IFLA WLIC. 2013. URL: <http://library.ifla.org/224/1/081-berndtson-en.pdf> (26.07.2015.)

⁴⁰ Thorhauge, J. Creating a model-program for the building of future public libraries and their role in culture led redesign of urban spaces. // IFLA WLIC. 2013. URL: <http://library.ifla.org/102/1/081-thorhauge-en.pdf> (26.07.2015.)

međugeneracijskog dijaloga i dijaloga između različitih društvenih skupina (etničkih skupina, nacionalnih manjina, osoba s posebnim potrebama).⁴¹

Moglo bi se reći da su se planiranje i izgradnja knjižnica razvili u svojevrsnu umjetnost kad se radi o iskorištavanju prostora, pa tako *Librarybuildings.info*⁴² služi kao baza podataka najboljih novih knjižnica u Europi koja također može poslužiti kao svojevrsna zvijezda vodilja i kao inspiracija svima koji se žele baciti u zahtjevan pothvat planiranja i izgradnje novih knjižnica. Između ostalih, na popisu se nalazi i nekoliko knjižnica iz Hrvatske koje mogu poslužiti kao pozitivan primjer.⁴³

4. ISTRAŽIVANJE HRVATSKIH KNJIŽNICA

Kao što se može vidjeti iz navedenih smjernica, knjižnice bi trebale biti adekvatno izgrađeni i opremljeni prostori, kako za građu i osoblje, tako i za same korisnike. U Hrvatskoj postoje nove i moderno opremljene knjižnice koje ispunjavaju navedene uvjete ili barem većinu njih – knjižnice poput Nacionalne i sveučilišne u Zagrebu⁴⁴ i Gradske knjižnice „Juraj Šižgorić“ u Šibeniku,⁴⁵ ali teorija se često razlikuje od prakse pa mnoge knjižnice još uvijek imaju problema sa prostorom što zbog financijskih, što zbog drugih razloga.

4.1. Metoda i uzorak istraživanja

U ovom radu će se prikazati primjeri hrvatskih knjižnica koje su imale problema s prostorom ili ih još uvijek imaju, te će se objasniti načini na koje su se one snalazile, ili se još uvijek snalaze s nedostatkom prostora. Knjižnice koje su obuhvaćene istraživanjem su

⁴¹ Gabriel, D.M. 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj – Narodne knjižnice kao treći prostor. Zadar, 9. – 11. listopada 2013. // Hrvatsko knjižničarsko društvo. 2013. URL: <http://hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/825> (24.07.2015.)

⁴² Librarybuildings.info. URL: <http://www.librarybuildings.info/> (28.07.2015.)

⁴³ Librarybuildings.info. : Croatia. URL: <http://www.librarybuildings.info/country/croatia> (28.07.2015.)

⁴⁴ Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. URL: <http://nsk.hr> (25.08.2015.)

⁴⁵ Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, Šibenik. URL: <http://www.knjiznica-sibenik.hr/> (25.08.2015.)

knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Knjižnica Marina Držića u Zagrebu te Gradska knjižnica „Franjo Marković“ u Križevcima. Metodologija korištena u istraživanju je analiza slučaja te strukturirani intervjui s ravnateljicama spomenutih knjižnica. Pitanja su bila unaprijed pripremljena te se kroz njih ispituju razlozi preseljenja iz starih prostora u nove, kako se osoblje snalazilo ili se još uvijek snalazi s problemima, koji planovi ili smjernice su korišteni u planiranju novih knjižničnih prostora, kako su sada organizirani novi knjižnični prostori, jesu li korisnici i djelatnici zadovoljni novim prostorima te dodatne opaske ili komentari ravnateljica u vezi problematike knjižničnog prostora.

4.2. Rezultati

4.2.1 Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Knjižnica Filozofskog fakulteta visokoškolska je knjižnica u sastavu Filozofskog fakulteta, a djeluje u namjenski sagrađenoj zasebnoj zgrada koja se nalazi tik do same zgrade fakulteta i spojena je s njome preko jednog zatvorenog 'mosta' i hodnika. Građa i korisnički prostori se nalaze na 5 katova, zajedno s prizemljem i podrumom, koji djeluje kao zatvoreno spremište knjižnice.⁴⁶ Prostor djeluje veoma ugodno za rad, s dovoljno svjetla i mjesta za učenje. Ipak, knjižnica fakulteta nije do 2009. godine bila visoka, nova zgrada koja se može vidjeti i koristiti danas, već je imala problema s prostorom. Za potrebe ovog rada, proveden je intervju s v. d. voditeljicom knjižnice i višom knjižničarkom Irenom Kranjec.

Na upit u vezi razloga za preseljenje iz starog prostora u novi, gđa. Kranjec je odgovorila:

„Glavni je razlog preseljenja prostorni – veličina fondova je daleko nadrasla raspoložive prostore odsječkih knjižnica (ukupno oko 1000m²) tako da nije bilo uvjeta više ni za bazičnu knjižničnu djelatnost, a još manje za razvoj novih službi i usluga. Prostor je kronično nedostajao i za potrebe nastave, tako da

⁴⁶ Vidi Prilog 5: Zgrada knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu izvana i Prilog 6: Interijer knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu

je u prostorima preseljenih odsječkih knjižnica uređeno i nekoliko novih suvremenih predavaonica.

Do 2009. godine na Filozofskom fakultetu djelovalo je 19 odsječkih knjižnica, te središnja čitaonica sa svojim priručnim fondom i 3 zbirke novoosnovanih katedri koje su bile smještene u određene odsječke knjižnice. Knjižnice su djelovale pri odsjecima, te su i prostorno i organizacijski djelovale samostalno uz minimum koordinacije.

Koncepcija budućeg informacijsko-knjižničkog središta Filozofskog fakulteta trebala je osigurati s jedne strane čuvanje tradicije Fakulteta i usklađenost s nastavnim programima, a s druge strane razvijanjem novih usluga transformaciju knjižnice u centar istraživačkog učenja.

2005. godine počinje izgradnja nove zgrade Knjižnice Filozofskog fakulteta koja je završena i svečano otvorena 11. ožujka 2009. godine. Fondovi dotadašnjih knjižnica odsjeka i katedri te središnje čitaonice postaju stručne zbirke. U otvorenom pristupu zbirke su zadržale svoju cjelovitost, a po katovima su smještene po načelu srodnosti na pet etaža (4-5 zbirke po katu) i o njima se brinu (nabava i obrada građe, komunikacija s odsjecima) predmetni knjižničari.

U trenutku preseljenja cjelokupni fond knjižnica bio je oko 600.000 svezaka monografskih publikacija i sveščića časopisa, većim dijelom računalno obrađen i vidljiv u zajedničkom računalnom katalogu.“

Što se tiče snalaženja s problemima, oni su se riješili na način da je iznajmljen prostor u NSK za depo, gdje je smještena starija i manje korištena građa odsječkih Knjižnica FF-a, što je ostavilo prostora za noviju i relevantniju građu u samim prostorijama knjižnica po odsjecima.

Fizičko preseljenje građe iz knjižnice nije trajalo dugo, a njena izgradnja je trajala malo više od 4 godine:

„Knjižnica je otvorena i počela s radom 11. ožujka 2009. godine. Samo fizičko preseljenje knjiga trajalo tjedan dana.

Prije preseljenja implementiran je novi integrirani (slobodni) softver za knjižnično poslovanje Koha u koji su migrirani zapisi svih knjižnica i koji je omogućio ne samo računalnu obradu građe već i automatizaciju svih vidova poslovanja (nabava, posudba), te povezivanje s drugim softverskim sustavima u novoj knjižnici. Nadalje, građa za otvoreni pristup resignirana je po jedinstvenom sustavu signiranja koju su osmislili knjižničari Filozofskog fakulteta. Građu smještenu u otvoreni pristup, osim resigniranja, trebalo je opremiti i RFID čipovima koji su omogućili automatsko zaduživanje i razduživanje, ali i zaštitu od krađe. Od trenutka nabave potrebne opreme do preseljenja i otvaranja Knjižnice proteklo je 4 mjeseca i u tom periodu (u kojem se knjižnice nisu zatvorile, već su nastavile raditi za korisnike i posuđivati građu) 100.000 svezaka građe bilo je spremno za otvoreni pristup, odnosno resignirano i čipirano.

Dio fonda smješten je u zatvorenom spremištu na etaži -1. Časopisi, knjižna građa, ocjenski radovi i separati smješteni u spremištu također se resigniraju po jedinstvenom sustavu numerus currens jer se tako štedi prostor, građa se manje oštećuje, te je snalaženje lakše, a time se onda i ubrzava usluga dostave građe u čitaonice na zahtjev korisnika.“

Na izvanrednoj sjednici Fakultetskog vijeća 23. prosinca 2003. prihvaćene su sljedeće temeljne smjernice programskog rješenja središnje knjižnične službe:

- „*Formiranje jedinstvene koordinirane knjižnične službe na čelu s voditeljem/koordinatorom službe. Bibliotekari odsjeka uz ostale tekuće poslove zadržavaju ulogu bibliotekara stručnjaka za svoje područje.*
- *Prostorno objedinjavanje postojećih biblioteka po principu funkcionalnosti. Odsječke knjižnice zadržavaju svoje fondove, a u novom prostoru bit će smještene po načelu srodnosti struka/studijskih grupa (knjižnice u načelu ostaju cjelovite).*
- *Nabava knjižnične građe bit će koordinirana, a odsjeci će zadržati ingerenciju nad nabavom stručnih knjiga sa svog područja.*
- *Uz postojeće usluge uvesti nove na visoko informatiziranoj razini i osigurati pristup građi i uslugama.*

- *Prema potrebi omogućiti pojedinim odsjecima zadržavanje priručnog fonda potrebnog za održavanje nastave i ispita u prostorijama odsjeka.*
- *U novoj zgradi osigurati radni prostor za rad nastavnika i studenata (znanstveni rad i učenje).*

Tada je imenovano i povjerenstvo za Programsku osnovu za zgradu knjižnice u sastavu: prof dr. sc. Tatjana Aparac-Jelušić; prof. dr. sc. Aleksandra Horvat; Blanka Ceković, dipl. bibl.; dr.sc. Marina Čizmić-Horvat, dipl. knjiž.; prof. dr.sc. Darko Novaković; Marijana Mišetić, dipl. knjiž.; doc.dr.sc. Jelka Petrak, knjiž. savjetnica koji su izradili programsku osnovu u ožujku 2004.“

Sadašnji prostor knjižnice je oblikovan na sljedeći način:

„Ukupna bruto površina Knjižnice s instalacijskim katom je 8792 m², a neto površine 7820 m². Osnovni prostori za obavljanje knjižničnih funkcija uključuju prostore za korisnike, prostore za programske aktivnosti, prostore za smještaj knjižnične građe i rad s građom te prostore stručnog osoblja.

Korisnički prostori organizirani su kao čitaonice s građom u otvorenom pristupu na šest katova zgrade. Danas je u otvorenom pristupu preko 190.000 svezaka knjižne građe.

Čitaonice imaju 700 sjedećih mjesta koja su sva opremljena priključcima za struju i mrežu, a 130 mjesta opremljeno je i računalima. Na etaži -1 nalazi se 8 prostorija za samostalni rad, opremljenih radnim stolom s mrežnim i strujnim priključkom. U cijeloj se knjižnici može koristiti i bežična mreža. Na svim se katovima nalaze informacijski pultovi na kojima rade pomoćni knjižničari, na svakome je katu jedan uređaj za samozaduživanje i samorazduživanje građe, dva fotokopirna aparata, te dva računala koje služe isključivo za pretraživanje kataloga.

Zatvoreno spremište smješteno je na nivou -1 i u njemu su smještene starija godišta časopisa i manje korištena knjižna građa, te ocjenski radovi i separati. Građa iz spremišta se naručuje na informacijskim pultovima i korisnicima je dostupna u roku jednog sata.

U prizemlju se nalazi čitaonica časopisa i opća referentna zbirka.

Na prvome katu Knjižnice smještena je i računalna učionica opremljena s 25 stolnih računala, pametnom pločom i projektorom. Učionica se koristi za edukacije knjižničara, edukacije korisnika, no zbog nedostatka računalnih učionica na Fakultetu, u njoj se održava i redovita nastava za nekoliko kolegija što često uzrokuje probleme u pronalaženju prikladnih termina za održavanje radionica i edukacija.

Na drugome katu Knjižnice je konferencijska dvorana opremljena računalom i projektorom te pametnom pločom, a kapacitet joj je 70 sjedećih mjesta.

U zbirci stare i rijetke građe nalazi se i zasebna čitaonica s 8 sjedećih mjesta, a uz AV zbirku i prostorija opremljena tehnologijom nužnom za korištenje AV građe, kapaciteta 10 sjedećih mjesta.“

Što se tiče zadovoljstva prostorom kao osobi koja radi u struci, gđa Kranjec je odgovorila kako je uglavnom zadovoljna s funkcionalnošću prostora ali postoje i poneki nedostaci:

„Glavna zamjerka je da nemamo prostor za grupno učenje, znači nekoliko prostorija nešto većih od postojećih samica gdje bi manje grupe studenata mogli raditi u grupi, a da pritom ne remete rad ostalih u čitaonici. Smještaj računalne i konferencijske dvorane na 1. i 2. katu također nije najpraktičnije jer se mora prolaziti kroz čitaonicu do njih i ne mogu se koristiti van radnog vremena Knjižnice. Sitniji nedostaci su izbor materijala i boje polica (crne metalne) i tepison na podovima što se pokazalo zahtjevnim za održavanje. No, u usporedbi sa starim prostorom i organizacijom, mislim da je to skok iz 19. u 21. stoljeća i da sadašnja Knjižnica zadovoljava sve uvjete suvremene Knjižnice.“

Korisnici su se uglavnom žalili na nedostatak prostora tj. čitaonica i korisničkih računala, a na upit o reakcijama samih korisnika na novi prostor knjižnice, odgovori su bili uglavnom pozitivni:

„Korisnici su uglavnom vrlo zadovoljni. Korisnički prostori organizirani su kao čitaonice s građom u otvorenom pristupu na šest katova zgrade. Danas je u otvorenom pristupu preko 190.000 svezaka knjižne građe.

Čitaonice imaju 700 sjedećih mjesta koja su sva opremljena priključcima za struju i mrežu, a 130 mjesta opremljeno je i računalima. Na etaži -1 nalazi se 8 prostorija za samostalni rad, opremljenih radnim stolom s mrežnim i strujnim priključkom. U cijeloj se knjižnici može koristiti i bežična mreža. Na svim se katovima nalaze informacijski pultovi na kojima rade pomoćni knjižničari, na svakome je katu jedan uređaj za samozaduživanje i samorazduživanje građe, dva fotokopirna aparata, te dva računala koje služe isključivo za pretraživanje kataloga.

Nisu zadovoljni gužvama u ispitnim rokovima te činjenicom da knjižnicu koriste i vanjski korisnici (oni građu ne mogu posuđivati, ali se mogu koristiti njome u prostorima čitaonica, te mogu koristiti čitaonicu što veliki broj studenata drugih fakulteta i čini.) Bilo je puno primjedbi i da se računala koriste za zabavne sadržaje, te smo stoga ograničili pristup društvenim mrežama na samo nekoliko računala.“

Pred sam kraj intervjuja, postavljeno je pitanje u vezi saznanja o problemima ostalih knjižnica s prostorom u Republici Hrvatskoj:

„Slični problemi postoje u svim knjižnicama, ne samo u Hrvatskoj. Bez obzira na broj čitaoničkih mjesta i korisničkih računala, u vrijeme ispitnih rokova nikada nema dosta mjesta. Osim prostornih problema, uglavnom je problem i nedovoljan broj primjeraka ispitne literature.“

Zadnje pitanje je bilo u vezi dodatnih primjedbi, ideja i zapažanja u vezi knjižničnog prostora i njegove problematike, na što je gđa. Kranjec odgovorila kako je uglavnom već navela sve zamjerke i probleme u vezi prostora nove knjižnice, koji se uglavnom tiču nedostatka prostora za grupno učenje te izbora boje polica i tepisona na podovima, koji se pokazao zahtjevnim za održavanje.

4.2.2 Gradska knjižnica „Franjo Marković” u Križevcima

Gradska knjižnica „Franjo Marković” djeluje još od 1838. kada je osnovana kao „Ilirska čitaonica”. Kroz godine je još mijenjala ime u „Narodnu čitaonu” (1861.), a 1911. u „Hrvatsku čitaonu.” Godine 1956. je osnovana kao samostalna kulturno-prosvjetna ustanova, da bi 1961. bila pripojena Narodnom sveučilištu Križevci. Od 1999. ponovno djeluje kao samostalna kulturna ustanova. Knjižnica nosi ime istaknutog hrvatskog književnika i filozofa, rođenog Križevčanina Franje Markovića od 1989. godine, a sve do nedavno je bila smještena u prizemlju i na prvom katu Hrvatskog doma prije nego što se preselila u novi prostor.⁴⁷

Knjižnica je dijelila zgradu s Hrvatskim domom, glazbenom školom pa čak i bankom s jedne strane te je, stoga, imala velikih problema s prostorom. Građa je tek relativno nedavno preseljena, ali kompletno opremanje knjižnice će potrajati još neko vrijeme.⁴⁸

O problemima s prostorom intervjuirana je ravnateljica knjižnice, Marjana Janeš-Žulj. Najveći razlozi za preseljenje su bili:

„Skućeni prostor, kao osnovni razlog i nemogućnost širenja naših usluga. Znači, skućeni prostor za smještaj građe, ali i nemogućnost za korisnički prostor, što je zapravo puno veći razlog jer mi smo tamo iskoristili kompletno svaki kutak i nismo se mogli širiti dalje. Ali ne u smislu da sad gomilamo fond nego da razvijamo nove aktivnosti za korisnike. Nismo imali više gdje smjestiti računala, trebalo je korisničkih mjesta za njih. To su bili osnovni razlozi za preseljenje.”

Potreba za preseljenjem je trajala već neko vrijeme, ali nažalost, nije bilo uvjeta za to. Sve do prije nekoliko godina:

„Ta ideja je bila prisutna jako dugo, dok se eto, nisu stvorili uvjeti za ovaj projekt, jer se tražila i lokacija i pogodna mogućnost i to se nije moglo ostvariti dok se u ondašnjem Ministarstvu kulture nije ukazala ova prilika da se u ovom prostoru otvori knjižnica 2008./09. Mi smo znali za ovu lokaciju i mi smo se za nju borili i

⁴⁷ Gradska knjižnica Franjo Marković Križevci : o knjižnici. URL: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/html.asp?id=5310> (25.08.2015.)

⁴⁸ Vidi Prilog 7: Nova zgrada Gradske knjižnice „Franjo Marković” u Križevcima

lobirali cijelo vrijeme, međutim taj bivši dom Hrvatske vojske bio je pod ingerencijom Ministarstva obrane, nije bio u vlasništvu grada, i onda su krenuli neki prvi zahtjevi i sam grad je tražio od Ministarstva obrane da se taj prostor dodjeli gradu za društvene potrebe. Tako da je ta priča trajala neko vrijeme. Tek 2009. je stigao taj odgovor da se to dodjeljuje gradu. Najprije su ga htjeli prodati pa grad nije imao novaca pa je tu bilo nekakvih financijskih problema, da bi se to na kraju dalo gradu. Grad je dobio cijeli objekt sa parcelom besplatno, pod uvjetom da se ovdje rekonstruira i preseli gradska knjižnica. To je bio uvjet - isključivo za gradsku knjižnicu - i ništa drugo nije dolazilo u obzir. Ovaj objekt je ispred vojarne; ova lokacija je prije bio Dom hrvatske vojske, još prije Dom JNA i to je bio objekt za kulturne manifestacije za tadašnju vojsku i građanstvo. 2010 smo krenuli u projekt i sad je 2015., i sad opremamo i čeka nas još dvije godine opremanja.“

Rad u takvim uvjetima se odvijao na razne načine. Na upit o tome kako se osoblje knjižnice snalazilo, odgovor je bio:

„Pa kao i sve druge knjižnice – trpamo u spremište kutije knjiga do kojih onda ne možemo doći. Radi se otpis, naravno, ali opet se ne može sve otpisati. Radili smo kako smo mogli u tim skučenim uvjetima i širili smo one aktivnosti koje smo mogli; širili smo igraonicu za koju smo imali ovaj zasebni prostor u dvorištu pošto imamo veliki interes za to, pa aktivnosti za bebe i preko ljeta smo imali kreativne radionice.“

Sama rekonstrukcija zgrade na prostorima bivše vojarne je tekla po planu, ali premještanje građe i opreme je bio malo zahtjevniji pothvat i još se mnogo toga treba učiniti:

„Dakle, pet godina je trajala rekonstrukcija zgrade – građevinsko-obrtnički radovi od 2010., jer 2010. smo radili projektnu dokumentaciju a 2011. smo potpisali četverogodišnji sporazum sa izvođačem radova, i onda su se po fazama svake godine odrađivali radovi do 2015. Početkom 2015. je rekonstrukcija završila i mi smo se preselili sa starim namještajem; iskorištavali smo sve što smo

imali, neke police smo prepravljali sami jer nismo imali pomoći ni od koga kao ni novaca.

Sad smo vidjeli što nam nedostaje i sad ćemo realizirati sredstva koja su nam namijenjena od Ministarstva kulture i županije za opremanje jer imamo namjenska sredstva; prošle godine smo se javili na natječaj i sredstva su odobrena. Imamo u planu u ovoj godini da najesen za mjesec knjige bude sve postavljeno, taj namještaj koji ćemo kupiti. Onda ćemo napraviti jedna otvorena vrata knjižnice i pozvati sve korisnike da nam dođu sve pogledati, od podruma do kata, da sve vide i da ih upoznamo kako to izgleda i da onda krenemo raditi kako treba. To bi ove godine trebala biti prva faza opremanja, a sljedeće godine ide druga faza jer moramo još nabaviti sustav za zaštitu knjiga (sad su nam prioritet police jer nemamo gdje staviti knjige), RFID, možda stroj za samoposlugu ako bude novaca. To ćemo sad napraviti kao projekt i prijaviti se za natječaj Ministarstva kulture i kod županije, i još dodatno trebamo neke stvari kako nam budu bile potrebne tako da završimo ovaj projekt.“

Smjernice i ideje korištene kod planiranja su djelomice potekle od nekih od IFLA-inih smjernica, ali neke su bile inspirirane drugim zgradama knjižnica u Hrvatskoj:

„Uzeli smo neke IFLA-ine smjernice kao moto i kao glavne smjernice, razne strategije koje su i drugi primjenjivali pa smo se malo i s time snalazili. Zadarska knjižnica nam je slična po kvadraturi; slična je arhitektonski jer je isto kockica i ima ovaj atrij u sredini. Zadar je u tom smislu bio primjer kako organizirati i rasporediti prostor, ali ono što je mene fasciniralo je bila nova knjižnica u Šibeniku. Ona je u staroj jezgri, na samom ulazu u jezgru i sva je u staklu. To je također bivši dom vojske u Šibeniku, ali po zgradi smo sličniji Zadarskoj – kockica s tim dvorištem - i to je tako kako smo si uspjeli izorganizirati. Ali Šibenska knjižnica ima puno svjetla, puno tih staklenih površina, igru svjetla i boja i puno korisničkog prostora. Ona sad, doduše, ima veliki problem spremišta, dok mi imamo podrum. Šibenska knjižnica mi je bila odlična i prema njoj sam pisala projektni zadatak koji sam radila u suradnji sa Ljiljanom Vugrinec iz matične službe. Svaki segment plana i svaki korak je bio u kontaktu sa matičnom službom i ona nam je bila desna ruka i stručna pomoć.“

Što se tiče samog oblikovanja prostora, tu nije bilo puno mjesta za kreativnost i originalnost zbog samih ograničenja već postojećeg prostora:

„Morali smo poštivati ono što nam je zadano, u okviru zadanih dimenzija; nismo mogli tu ništa širiti ni sužavati jer su zidovi takvi kakvi jesu pa smo se morali tako posložiti i tu smo pokušavali organizirati prostor kako je najbolje moguće u suradnji s Ljiljanom, ali ja mislim da smo nekako pogodili tu bit sa ulazom zgrade i protočnošću prostora. Mora postojati ta cirkulacija i svi koji uđu nam sad kažu kako postoji ta jedna dobra energija i to je vjerojatno to svjetlo, širok prostor, protočnost. Ovo dvorište daje dodatnu dimenziju kao i zelenilo oko knjižnice. Imamo problema ali pokušavamo ih rješavati pa bi pokušali to s novim namještajem riješiti, jer taj ulazni hol je nama jedan multimedijски prostor za sve i svašta, za druženje. Od samog početka nam je bio cilj da ne napravimo skladište i spremište knjiga, nego da je to otvoren prostor za ljude, za razne aktivnosti, prvenstveno za korisnike – da oni dođu, da se osjećaju ugodno. Tu nam sada dosta nedostaje – trebamo jedan kutić oformiti za slijepe i slabovidne, AV građu, filmove, da mi knjižničari lako s time baratamo. Nismo si to još dobro osmislili. Novine i časopisi trebaju biti dostupni. Dnevne novine će biti u holu, na stoliću, da si korisnici mogu pročitati Večernji i Jutarnji list, ali časopisi su u prizemlju, odmah kad se uđe u knjižnicu za odrasle. To si moramo još izdefinirati i moramo odraditi ovu priču sa knjigama. Nama neće gore na posudbi puno knjiga stati. Mi stalno moramo sad to cirkulirati sa spremištem jer inače ne stane. Ako želimo imati stoliće i računala, moramo onda smanjiti broj posudbe. Knjige će biti u spremištu ali će gore biti ono što je novije, važnije, popularnije. I te kutiće i prostor za filmove želimo širiti, ta građa mora biti u ekspanziji i postoji interes ljudi za to.

Glazbu nećemo nabavljati; to je nekako iskustvo skoro svih knjižnica. Ljudi bi je posudili kad bi bila besplatna, a skupa je. Skupa je i ljudi je ionako skidaju s interneta pa nema potrebe za njom. Skidaju i filmove ali ih svejedno još uvijek rado i posude. Neki to ne znaju skinuti pa si radije dođu posuditi. Nova građa mora biti dostupna u knjižnici ali moramo biti otvoreni za novu građu i nove korisnike, pogotovo za mlade, jer ova generacija čitača polako odlazi a mi

moramo stvarati nove korisnike. Djeca malo čitaju, budimo iskreni, zato im moramo omogućiti korištenje interneta i pomoći da nađu sve ono što kod kuće ne mogu. Treba ih naučiti pretraživanju baza podataka, kako naći točne informacije na internetu i to iskoristiti za svoje obrazovanje. Oni možda imaju internet kod kuće i koriste ga, ali ne znaju naći relevantne informacije i tu bi mi morali uskočiti, ali moramo za to prvo imati dobre uvjete.

Odjeli su odvojeni; dječji odjel i igraonica su sa desne strane od ulaza i imaju svoj prostor, odjel za odrasle je u prizemlju, posudbeni odjel je na lijevoj strani, bivša pozornica je odjel za mlade, jedan novi odjel kojeg smo sada otvorili i kojeg ćemo postepeno formirati. Sad smo ga djelomično samo osmislili, ali sa novim namještajem to bi se trebali dodatno izdefinirati. Djeca od 6. do 8. razreda su na dječjem odjelu, srednjoškolci/tinejdžeri idu na odjel za mlade. Naravno, to koriste i drugi, nije to sve zatvoreno, mogu doći i oni stariji i oni mlađi, nema neke propusnice. To dolazi s malom čitaonicom za njih, da mogu tamo boraviti i raditi zadaće, učiti i sa mogućnošću dolaska s vlastitim računalom ali i s jednim računalom na odjelu koje se može koristiti. Naravno, svaki kutak ćemo popuniti s računalima tako da je jedno 20-ak računala u planu ali postepeno sad moramo doći do toga.

Na katu je stručno-znanstveni odjel. Odvojeno je ono što je posudbeno, gdje korisnici mogu slobodno doći do polica i izabrati građu, a posebno je odvojena studijska čitaonica sa referentnom građom koja se ne posuđuje i može se samo tamo koristiti. Ona je malo povučena i tamo je najveća tišina da se može u miru raditi. Na kraju toga odjela imamo još jedan kutić koji bi nazvali nekakvim klubskim kutićem u koji ćemo također staviti stolice i stolove za grupni rad jer postoji potreba za recimo debatnim klubom. Oni tamo imaju savršeni prostor gdje mogu glasno pričati, raspravljati i koji može funkcionirati neovisno o radu knjižnice.

Cjelina radi da sve to bude povezano. Signalizacija nam je jako bitna i nju moramo odraditi sada, da sve bude vidljivo označeno; ulaz, izlaz, gdje je što, da se korisnici lakše snalaze jer nas nema puno i nećemo svi moći biti njima stalno na usluzi. Već ih sada polako počinjemo educirati kako da se sami snalaze po knjižnici.“

Što se tiče ravnateljčinog zadovoljstva s novim prostorom knjižnice, ona kaže kako je jako zadovoljna s novim prostorom; on je ugodan, dobra atmosfera je tamo i misli da je podigao radni moral svima i da su sad svi s novom energijom krenuli u odrađivanje svog svakodnevnog posla. Nedostatkom smatra broj zaposlenih.

Korisnici prijašnjeg prostora knjižnice su se većinom žalili na buku u prostoru:

„[...]Imali smo nekoliko anketa; korisnici su se žalili na galamu i buku u nekadašnjem studijskom odjelu jer sve što se radilo za pultom se čulo i tamo. Žalili su se i na broj računala. Nije bilo dovoljno mjesta za računala i time nismo mogli ni privlačiti veliki broj korisnika, pogotovo danas kada su internet i računala svakodnevna korisnička potreba.“

Što se tiče sadašnjeg korisničkog mišljenja o novom prostoru, on je uglavnom pozitivan, ali još uvijek postoji jedan razlog njihovog nezadovoljstva:

„Na žalost, već nam se žale na otvorenost. Mi smo otvoreni u samo jednoj smjeni. Nedavno smo imali sastanak s gradom i trebamo zaposliti minimalno dvoje ljudi, stručnih ljudi, kako bi povećali otvorenost knjižnice. U ovom trenutku smo otvoreni dva dana popodne od 13-19 i ostale dane smo otvoreni od 08-14, jer uz stručne poslove ne može se biti na svim odjelima odjednom.

Dok je knjižnica otvorena, minimalno četvero ljudi je potrebno za rad u jednoj smjeni samo s korisnicima. Kad se dogode bolovanja ili neki godišnji, onda je to još veći problem, tako da ne možemo imati knjižnicu otvorenu duže i to je sad ono na što se korisnici žale

Čujemo jako puno pohvala i čujemo da im je lijepo i ugodno u našem novom prostoru i daju nam veliku podršku. Ono što je posebno zanimljivo je da su nas za cijelo vrijeme preseljenja dolazili pitati treba li nam pomoć. Imali smo i dosta volontera korisnika koji su nam pomogli nositi knjige. Nekako vidim da taj novi prostor pozitivno djeluje na naše korisnike i povećava nam se broj korisnika iz dana u dan.“

Na pitanje o tome kako ravnateljica vidi problem knjižničkog prostora u ostalim knjižnicama, Hrvatske, odgovorila je kako je taj problem, nažalost, sveprisutan te kako:

„[...] nama se broj knjiga jako povećava iz godine u godinu i sad ćemo morati, nekako dogovorno sa strukom, pronalaziti rješenja jer neće biti moguće širiti taj prostor u nedogled. Morat će se ići u veće otpise što je u svijetu uobičajeno. Treba krenuti s većim otpisima, da ne čuvamo sve i svašta nego ono što je nama najvažnije a da druge stvari otpisujemo. Na taj način dobivamo na prostoru i prilagođavamo fond onome što je nama i korisnicima potrebno. Sad smo kod revizije vidjeli da postoji puno građe koja se nikad nije posudila. Dakle, ona nam jednostavno nije potrebna. Nju čuva Sveučilišna knjižnica i čuva ju matična služba koja je veća od naše. Mi smo ipak manja knjižnica i moramo se usmjeriti na ono što nam je najbitnije. Pritom mislim najviše na zavičajnu zbirku i na stari fond; njih svakako moramo čuvati i digitalizirati jer to imamo samo mi. Tu spadaju rukopisi i sl. i na to moramo jako paziti i čuvati a ovaj ostali fond nećemo moći nažalost čuvati na taj način jer se sve jako gomila i to nam je nepotrebno i s tim se suočavaju sve knjižnice. Uostalom, to se može sve riješiti međuknjižničnom posudbom koja nam jako dobro funkcionira između Koprivnice, Bjelovara i Varaždina. U dva dana se knjiga može dobiti i korisnik je zadovoljan.“

Što se tiče dodatnih planova i ideja oko opremanja knjižnice, ravnateljica kaže kako u tom pogledu ima još jako puno posla:

„Zadatak nam je privući slijepce i slabovidne korisnike u knjižnicu. Dosad je naš bibliobus radio izvrstan posao, išao uokolo, pronalazio te korisnike i oni su si posuđivali zvučne knjige, ali sada bismo ih trebali privući u knjižnicu da vide tu opremu koju smo dobili - povećalo za slijepce i slabovidne, induktivnu petlju za gluhe i nagluhe koja služi za bolju komunikaciju s njima - i tu ih trebamo educirati, da mogu slobodno doći i to koristiti.

Zatim je tu građa za djecu s posebnim potrebama poput daktilnih slikovnica, ali treba i radionice napraviti, privući ih u knjižnice, osmisliti radionice, s njima razgovarati. Treba raditi i s roditeljima prvenstveno, a nama to igraonica dobro odrađuje jer preko nje radimo poticaje na čitanje i uvođenje roditelja u priču, da roditelji steknu naviku da čitaju djeci i to se onda i kod djece manifestira kasnije u čitalačkim navikama.

Sad imamo neke projekte koji nam zasad nisu prošli u vezi glavnog ulaza. Treba osmišljavati okoliš koji je jako bitno. Javili smo se Ministarstvu turizma za park ispred ulaza, pa smo ga nazvali 'tematski park uz gradsku knjižnicu'. Zatim bi tu došao amfiteatar, gdje bi se čitalo vani. Dakle, više drveća, klupa, staza gdje bi bio amfiteatar i gdje bi u krugu bilo mjesta za sjedenje i pričanje. Iza u dvorištu je tzv. 'ljetno kino' gdje bi mala zgrada koristila kao prostor za opremu i tehniku. Ovo bi moglo koristiti kao parkiralište ali i kao prostor za događanja, pozornice. Tu nam je i prostor za bibliobus koji ima svoj prostor. Atrij funkcionira kao ulaz i kroz njega se ulazi u multimedijску dvoranu. Knjižnica je odvojena od multimedijске dvorane koja funkcionira sama za sebe ali po potrebi može biti i višenamjenska jer smo je tako zamislili. Pokraj nas je pučko sveučilište i to je dobro jer ćemo povezati aktivnosti poput obrazovanja odraslih. Sve više moramo razmišljati o tome da su ti prostori višenamjenski; mi smo premali grad da bi bili samo za jedno, ne možemo se specijalizirati samo za nešto, mi moramo biti tu za sve, otvoreni za sve aktivnosti. Radimo izložbe, glazbene večeri, filmske večeri za djecu i odrasle a atrij je zgodan za čitače. Kasnije bi trebao doći kafić.“⁴⁹

4.2.3 Knjižnica Marina Držića u Zagrebu

Knjižnica Marina Držića je prošla prilično dug i zanimljiv put od svojih početaka. Iako njeni počeci sežu od 1946. godine, tek od 1959. se ona javlja pod imenom kojeg nosi i danas, a od 2007. je pripojena Knjižnicama grada Zagreba.⁵⁰

Službena adresa knjižnice⁵¹ se nalazi u Ulici grada Vukovara, koja se nalazi na pola puta između Filozofskog fakulteta i Glavnog kolodvora. Radi se o knjižnici koja već dugi niz godina ima problema s prostorom i dislociranim ograncima.⁵²

⁴⁹ Vidi *Prilog 8* u vezi tlocrta knjižnice i prostornog rasporeda

⁵⁰ Knjižnice grada Zagreba : knjižnica Marina Držića : povijest. URL: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=791> (26.08.2015.)

⁵¹ Knjižnice grada Zagreba : knjižnica Marina Držića. URL: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=79> (26.08.2015.)

⁵² Vidi *Prilog 9: Zgrada područne Knjižnice Marina Držića u Zagrebu* i *Prilog 10: Interijer područne Knjižnice Marina Držića u Zagrebu*

Knjižnica djeluje na četiri lokacije na području gradske četvrti Trnje s dislociranim Odjelom nabave i obrade: Knjižnica Marina Držića – Odjel za odrasle, Dječja knjižnica Marina Držića, Knjižnica I. G. Kovačića i Knjižnica Savica.

O problemima s knjižničnim prostorom vođen je razgovor s voditeljicom i dipl. knjižničarkom, Lidijom Šarac.

Knjižnica, kako je već navedeno, nije odmah počela kao Knjižnica Marina Držića:

„Prva knjižnica na Trnju je osnovana 1948. g. i nakon toga, do 1959. otvorene su još 2 samostalne knjižnice koje su objedinjene u jednu ustanovu 1961. g. pod nazivom Narodna biblioteka „Marin Držić“. Gradnjom novog naselja na Savici 1993. g. otvorena je četvrta knjižnica i to za sada zadovoljava potrebe stanovnika gradske četvrti Trnje.“

Zanimljivo je, da, kako gospođa Šarac kaže, *„niti jedna knjižnica u Zagrebu (osim Knjižnice Jelkovec, otvorene 2012. g.) nije planirana niti izgrađena namjenski, uvijek se radilo o dodijeljenim raspoloživim prostorima unutar postojećih objekata koji su se naknadno prilagođavali knjižničnoj svrsi.“* Stoga ne iznenađuje činjenica da ni knjižnica Marina Držića nije knjižnica kojoj bi teorijske smjernice mnogo pomogle u oblikovanju prostora.

Prostor područne knjižnice u Ulici grada Vukovara je veoma skučen:

„Područna knjižnica trenutno djeluje na 99 m² (uz malu galeriju koja nije u slobodnom pristupu) i namijenjena je samo korisnicima iznad 14 godina (nema dječji odjel), a zbog veličine fonda koristi unajmljeni podrumski prostor u susjednom ulazu zgrade. Zbog skučenosti nema niti čitaoničkog prostora, ima jedno mjesto za pristup internetu i nikakve mogućnosti za održavanje bilo kakvih kulturno-propagandnih aktivnosti za promicanje knjige i čitanja.“

Uvjeti za držanje i čuvanje građe su veoma teški:

„U svim jedinicama mreže imamo prostornih problema, ali u Područnoj knjižnici stanje je najteže pa se na galeriji, koja je dostupna samo djelatnicima, knjige ne mogu više smjestiti na police nego smo ih prisiljeni držati na podu u blizini

pripadajuće im signature, a za mnoge knjige se mora ići u spremište koje je u susjednoj zgradi.“

Što se tiče korisničkih primjedaba, još jedna zanimljiva činjenica jest da se korisnici nisu javno žalili na prostorne uvjete osim jednog korisnika – ljubitelja stripa - koji je uputio pismenu zamolbu za dodatnom policom za bolji smještaj stripova.

Na upit o mogućim planovima za preseljenje knjižnice u noviji i adekvatniji prostor, ravnateljica, zasad barem, nije mogla dati optimističan odgovor:

„Nažalost, planova za preseljenje nema jer je prioritet u gradu Zagrebu izgradnja nove središnje gradske knjižnice što je ušlo u plan kulturnog razvoja Grada a stručni tim Knjižnica grada Zagreba izradio je publikaciju Programska osnova za novu Gradsku knjižnicu u Zagrebu.“

Čini se, također da Knjižnica grada Zagreba imaju naoko najvećih problema s kroničnim nedostatkom adekvatnog prostora:

„Neki veći gradovi u Hrvatskoj su uglavnom riješili pitanje svojih središnjih knjižnica (npr. Zadar, Šibenik, Pula, Split) pa Zagreb ostaje kao najveći problem s neriješenom gradskom knjižnicom ali i mnogim premalim lokacijama unutar mreže (uglavnom ograncima).“

Na kraju intervjua, ravnateljica je izrazila ipak malo optimističniji stav po pitanju knjižničnog prostora, barem što se grada Zagreba tiče:

„Knjižnični prostori su najveći problem hrvatskoga knjižničarstva jer su se do sada rijetko rješavali namjenski pa nikad nisu optimalno riješeni. Možda je nova gradska knjižnica šansa da se takva tradicija prekine.“

5. ZAKLJUČAK

Problem knjižničnog prostora je, čini se, jedan od gorućih problema većine knjižnica u Hrvatskoj danas, bez obzira na to o kojoj vrsti knjižnice se radi ili gdje se ona nalazi. Razlozi su različiti i mnogobrojni ali oni koji se najviše ističu su najčešće financijske ili organizacijske prirode.

Knjižnice su danas više od zgrada sa knjigama; one su postale naš *treći prostor*; mjesta na kojima se možemo odmoriti, opustiti, družiti i naučiti nešto novo. Kamo možemo otići i sjesti, uroniti u čaroban svijet papirnatih junaka i zlikovaca i zaboraviti svakodnevnu vrevu i probleme oko nas. Nažalost, postoje knjižnice u kojima je to bilo, ili još uvijek jest, vrlo teško izvedivo što je velika šteta jer su korisnici danas najvažniji aspekt svih knjižnica i ako jedva postoji prostor za samu građu, prostor za korisnike je takoreći nepostojeći.

Situacija je zasad još uvijek loša – knjižnice rješavaju problem radeći otpis knjiga ili seleći svoju građu u zasebne objekte, cijepajući tako knjižničnu cjelinu na dijelove a osoblje knjižnice se snalazi najbolje kako zna i umije, što se može vidjeti na primjeru Knjižnice Marina Držića. Iako stvari izgledaju prilično crno, još uvijek postoji optimizam da će se taj problem početi rješavati uskoro. Lokalne zajednice počinju polako uviđati važnost knjižnica kao kulturnih, društvenih i obrazovnih središta svakog grada - knjižnica u Križevcima je dobila svoj novi prostor, namijenjen samo za nju, u kojoj sada i građa i korisnici mogu bolje funkcionirati.

Ostaje nada da će se ta praksa proširiti i dalje i da smjernice neće ostati samo mrtvo slovo na papiru, već da će svaka knjižnica zaslužiti i dobiti priliku postati tim čarobnim mjestom koje nas još uvijek nastavlja oduševljavati i nakon nekoliko tisuća godina.

LITERATURA

Berndtson, M. Public libraries and placemaking. // IFLA WLIC. 2013. URL:
<http://library.ifla.org/224/1/081-berndtson-en.pdf> (26.07.2015.)

Bonet, I. The public library in heritage buildings : types and examples. // Libraries as places : buildings for the 21st century : proceedings of the 13th Seminar of IFLA's Library Buildings and Equipment Section together with IFLA's Public Libraries Section : Paris, France, 28 July - 1 August 2003 / edited by Marie-Francoise Bisbrouck... [et al.]. München : K.G. Saur, 2004. Str. 123-134

Clark, I. What do libraries mean to you? URL:
<https://thoughtsofawannabelibrarian.wordpress.com/2011/03/06/what-do-libraries-mean-to-you/> (27.08.2015.)

Cranfield, A.; Bjarrum, K. The future is now : library re-engineering in the 21st century. // Libraries as places : buildings for the 21st century : proceedings of the 13th Seminar of IFLA's Library Buildings and Equipment Section together with IFLA's Public Libraries Section : Paris, France, 28 July - 1 August 2003 / edited by Marie-Francoise Bisbrouck... [et al.]. München : K.G. Saur, 2004. Str. 39-64

Dahlgren, A.C. Investigating the need for space. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 47-54

Dewe, M. Introduction. // Library buildings : proceedings of the seminar held in Aberystwyth, August 10-14, 1987 / edited by Michael Dewe. München... [et al.] : K.G. Saur, 1989. Str. 7-12

Faulkner-Brown, H. Planning and designing library buildings : the tuition of architects. // Library buildings : proceedings of the seminar held in Aberystwyth, August 10-14, 1987 / edited by Michael Dewe. München... [et al.] : K.G. Saur, 1989. Str. 49-62

Gabriel, D.M. 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj – Narodne knjižnice kao treći prostor. Zadar, 9. – 11. listopada 2013. // Hrvatsko knjižničarsko društvo. 2013. URL: <http://hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/825> (24.07.2015.)

Gradska knjižnica Franjo Marković Križevci : o knjižnici. URL: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/html.asp?id=5310> (25.08.2015.)

Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, Šibenik. URL: <http://www.knjiznica-sibenik.hr/> (25.08.2015.)

Hessel, A. Povijest knjižnica : pregled od njihovih početaka do današnjih dana. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1977.

Hrvatski leksikon : knjižnica : značenje. URL: <http://www.hrleksikon.info/definicija/knjiznica.html> (24.08.2015.)

Kenneth, D. The library as place : challenges in the Digital Age. // Libraries as places : buildings for the 21st century : proceedings of the 13th Seminar of IFLA's Library Buildings and Equipment Section together with IFLA's Public Libraries Section : Paris, France, 28 July - 1 August 2003 / edited by Marie-Francoise Bisbrouck... [et al.]. München : K.G. Saur, 2004. Str. 11-38

Knjižnice grada Zagreba : knjižnica Marina Držića. URL: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=79> (26.08.2015.)

Knjižnice grada Zagreba : knjižnica Marina Držića : povijest. URL: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=791> (26.08.2015.)

Latimer, K. Users and public space : what to consider when planning library space. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 68-82

Librarybuildings.info. URL: <http://www.librarybuildings.info/> (28.07.2015.)

Librarybuildings.info. : Croatia. URL: <http://www.librarybuildings.info/country/croatia> (28.07.2015.)

McDonald, A. The top ten qualities of good library space. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 13-29

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. URL: <http://nsk.hr> (25.08.2015.)

Niegaard, H. Reinventing the physical library : libraries in a new context. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 30-46

Niegaard, H. Site & Location. // IFLA library building guidelines : developments & reflections / edited on behalf of IFLA by Karen Latimer and Hellen Niegaard. München : K.G. Saur, 2007. Str. 229-236

Ratcliffe, F.W. Preparing for the planning and design of a library building. // Library buildings : proceedings of the seminar held in Aberystwyth, August 10-14, 1987 / edited by Michael Dewe. München... [et al.] : K.G. Saur, 1989. Str. 13-28

Renes, W.R. The role of the librarian in the planning process of library buildings. // Library buildings : proceedings of the seminar held in Aberystwyth, August 10-14, 1987 / edited by Michael Dewe. München... [et al.] : K.G. Saur, 1989. Str. 29-48

Sannwald, W. W. Checklist of library building design considerations. 4th ed. Chicago : London : American library Association, 2001.

Stipčević, A. Povijest knjige. 2. prošireno i dopunjeno izd. Zagreb : Matica Hrvatska, 2006.

Tadić, K. Zgrada, prostorije i oprema za knjižnice. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/pog9.htm> (26.09.2015.)

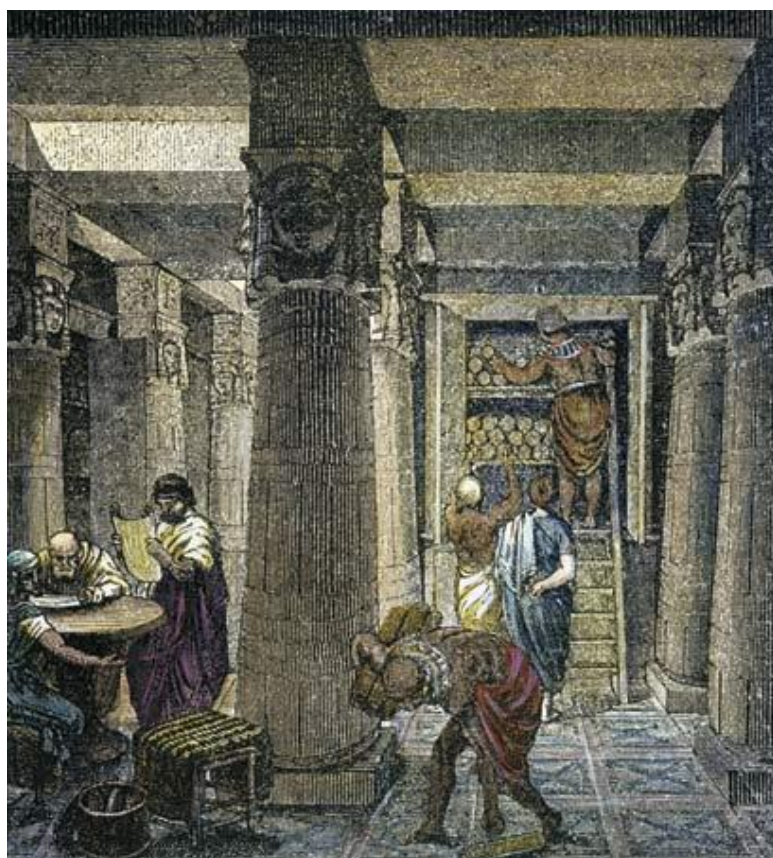
Thompson, G. Planning and design of library buildings. 2nd ed. London : New York : The Architectural Press ; Nichols Publishing Company, 1977.

Thorhauge, J. Creating a model-program for the building of future public libraries and their role in culture led redesign of urban spaces. // IFLA WLIC. 2013. URL:

<http://library.ifla.org/102/1/081-thorhauge-en.pdf> (26.07.2015.)

PRILOZI

Prilog 1: Umjetnički prikaz interijera Aleksandrijske knjižnice (O. Von Corven, 19. st.)

Prilog 2: Interijer Nacionalne knjižnice u Beču

Prilog 3: Interijer Knjižnice Britanskog muzeja u Londonu

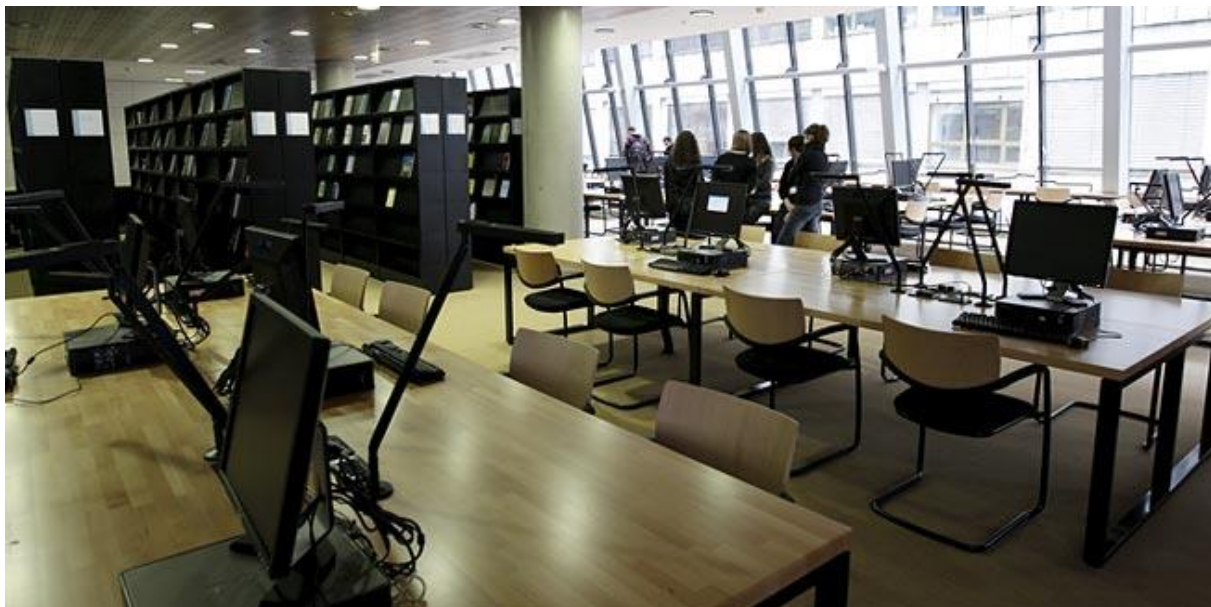
Prilog 4: Interijer Kongresne knjižnice u Washingtonu

Prilog 5: Zgrada knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu izvana

Prilog 6: Interijer knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu

A wide-angle photograph of the building's entrance. A paved walkway leads from the foreground towards the entrance. On either side of the path are green lawns and wooden benches. The building has a dark facade with a prominent red section on the left. A sign above the entrance reads "KUNSTENSKOLEN". A person is visible near the entrance. The sky is clear and blue.

Prilog 9: Zgrada područne Knjižnice Marina Držića u Zagrebu

Prilog 10: Interijer područne Knjižnice Marina Držića u Zagrebu

Prilog 11: Popis pitanja za knjižnicu Filozofskog faksa u Zagrebu:

1. Koji su bili glavni razlozi preseljenja iz starog prostora u novi?
2. Kako ste se snalazili (sa eventualnim problemima) u starom prostoru knjižnice?
3. Kad je knjižnica počela sa djelovanjem u novoj zgradi i koliko vremena je bilo potrebno za preseljenje ?
4. Koje smjernice/ideje su korištene u planiranju izgleda novog prostora knjižnice?
5. Kako je sada oblikovan prostor nove zgrade knjižnice (odjeli, prostor oko i unutar knjižnice, funkcionalnost, zaštita itd.)?
6. Kako ste zadovoljni sa novim prostorom kao osoba koja radi u struci (da li je ispunio vaša očekivanja, ima li ikakvih problema sada, biste li nešto promijenili, dodali itd.)?
7. Jesu li se korisnici ikad žalili na bivši prostor knjižnice (ako jesu, na što su se najviše žalili)?
8. Jesu li korisnici zadovoljni sa novim prostorom (ako nisu, možete li obrazložiti zašto; ako jesu, možete li obrazložiti što im se najviše sviđa i zašto)?
9. Jeste li upoznati sa sličnim problemima u ostalim knjižnicama u Hrvatskoj (nedostatak adekvatnog prostora, loše opremljen prostor itd.)?
10. Imate li nekih dodatnih, vlastitih primjedbi/ideja/zapažanja u vezi knjižničnog prostora i njegove problematike?

Prilog 12: Popis pitanja za Gradsku knjižnicu Franjo Marković u Križevcima:

1. Koji su bili glavni razlozi preseljenja gradske knjižnice u Križevcima iz starog prostora u novi?
2. Kako ste se snalazili (sa eventualnim problemima) u starom prostoru knjižnice?
3. Kad je knjižnica počela sa djelovanjem u novoj zgradi i koliko vremena je bilo potrebno za preseljenje ?
4. Koje smjernice/ideje su korištene u planiranju izgleda novog prostora knjižnice?
5. Kako je sada oblikovan prostor nove zgrade knjižnice (odjeli, prostor oko i unutar knjižnice, funkcionalnost, zaštita itd.)?
6. Kako ste zadovoljni sa novim prostorom kao osoba koja radi u struci (da li je ispunio vaša očekivanja, ima li ikakvih problema sada, biste li nešto promijenili, dodali itd.)?

7. Jesu li se korisnici ikad žalili na bivši prostor knjižnice (ako jesu, na što su se najviše žalili)?
8. Jesu li korisnici zadovoljni sa novim prostorom (ako nisu, možete li obrazložiti zašto; ako jesu, možete li obrazložiti što im se najviše sviđa i zašto)?
9. Jeste li upoznati sa sličnim problemima u ostalim knjižnicama u Hrvatskoj (nedostatak adekvatnog prostora, loše opremljen prostor itd.)?
10. Imate li nekih dodatnih ideja/planova u vezi knjižničnog prostora?

Prilog 13: Popis pitanja za Knjižnicu Marina Držića u Zagrebu:

1. Kojim sve prostorom/ima raspolaže knjižnica Marina Držića u Zagrebu?
2. Kad je knjižnica počela sa djelovanjem i je li prvotno bila zamišljena kao knjižnica sa dislociranim odjelima?
3. Koje smjernice/ideje su korištene u planiranju izgleda prostora knjižnice?
4. Kako je trenutno oblikovan prostor zgrada knjižnice (odjeli, prostor oko i unutar knjižnice, funkcionalnost, zaštita itd.)?
5. Kako se snalazite u prostoru/ima knjižnice?
6. Jesu li se korisnici ikad žalili na prostor knjižnice (ako jesu, na što su se najviše žalili)?
7. Postoje li planovi za preseljenje knjižnice u neki novi i funkcionalniji prostor?
8. Ako postoje planovi za preseljenje, koji su to (lokacija, prostor, problemi, prepreke)?
9. Jeste li upoznati sa sličnim problemima u ostalim knjižnicama u Hrvatskoj (nedostatak adekvatnog prostora, loše opremljen prostor itd.)?
10. Imate li nekih dodatnih, vlastitih primjedbi/ideja/zapažanja u vezi knjižničnog prostora i njegove problematike?

PROBLEMATIKA KNJIŽNIČNOG PROSTORA

Sažetak:

Tema ovog diplomskog rada je istraživanje problematike knjižničnog prostora, kako bi on trebao izgledati u teoriji te kako on izgleda u praksi na primjerima knjižnica u Hrvatskoj. Rad obuhvaća kratak pregled knjižnica i knjižničnih prostora kroz povijest, zatim teorijski dio koji se bavi smjernicama i uputama o tome kako bi svaki knjižnični prostor trebao izgledati, te istraživački dio koji sadrži intervju sa voditeljicama triju hrvatskih knjižnica u vezi problema s knjižničnim prostorom. Naglasak je na iskustvima knjižničnog osoblja s tim problemima i kako se ono snalazi s njima.

Ključne riječi:

Knjižnice, knjižnične zgrade, knjižnični prostor, smjernice

LIBRARY SPACE ISSUES

Summary:

The subject of this thesis is research of library space issues, how the library space should look like in theory and how it actually looks like, based on library examples in Croatia. The thesis contains a brief overview of libraries and library space through history, the theoretical part, which covers guidelines and instructions on what every library space should look like, and finally, the research part, which contains interviews with three library directors on library space issues. Emphasis is on the experiences of library staff with those issues and how they're managed by the staff.

Keywords:

Libraries, library buildings, library space, guidelines

Biografija:

Sanela Rogina je rođena 1984. u Koprivnici, sa prebivalištem u Križevcima. Osnovnu i srednju školu pohađa u Križevcima, gdje stječe zvanje komercijalista. U međuvremenu završava tečaj web dizajna u Bjelovaru. 2007. godine, upisuje Kulturologiju na Filozofskom fakultetu u Rijeci, koju uspješno diplomira 2011. Godinu nakon, upisuje Etnologiju i kulturnu antropologiju te Bibliotekarstvo na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U slobodno vrijeme se bavi jogom, čitanjem, grafičkim dizajnom i astrologijom.